

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den 29. august gik deltagerne i De Erhvervshæmmedes landsmøde i Århus i procession til mindesmærkerne på Vestre Kirkegård i Århus. Man lagde kransene ved dem alle. Processionen anføres af Børge Poulsen og Carl Buur. Derefter ses bl.a. Oskar Verner, Alfred Bertelsen og Gertrud Vieweg.

(Foto: Mogens Laier).

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 3874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre, Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kassører: Maskinmester H. P. Skjoldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, 5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Vormersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Arkitekt M. A. A. Børge Andersen
Egehegnet 307, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Læge Axel Jørgensen
Duebrødvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Højballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Jdkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35

Telefontid: kl. 17-18

Årsabonnement 50,- kr.

Udenfor Skandinavien betales et portotillæg på 20,- kr.

Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frøde Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

25 års jubilæum i Aarhus ...	127
Runde dage	130
En grænsegendarm fortæller	132
40-års-dag på Odense Sygehus	133
Af Dagens post	136
Kammeraterne fortæller ...	140
Foreningerne	141-145
Mindeord	146
Bøger	147

De følgende numre af vort blad udkommer 15/11 og 15/12 1985. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1985

40. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-
Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

25 år

Jubilæum og lands- møde i Århus

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen holdt den 28. og 29. august landsmøde i Århus. Det var på udmærket og dygtig måde tilrettelagt af værtsafdelingen i Århus, der samtidig fejrede 25-års stiftelsesfest. I mødet deltog et halvt hundrede delegerede fra de 8 lokalafdelinger samt indbudte gæster fra Sikringsstyrelsen, Frihedsfonden og Kammeraternes Hjælpefond. Mødet blev holdt i Kongreshuset i Århus.

Landsformanden Oskar Verner åbnede mødet og udtalte mindeord for de kammerater, der var døde i perioden, hvorefter Rich. Andersen, Odense, og Alfred Bertelsen, Århus, valgtes til dirigenter.

Et gnidningsløst samarbejde

Oskar Verner aflagde beretning på landsledelsens vegne og omtalte 40-års dagen for Danmarks befrielse. Fange- og modstandsorganisationerne deltog overalt i landet i gennemførelsen af de mange og værdige arrangementer, og det blev overalt bekræftet ved befolkningens tilslutning. Det var beskæmmende med det splittelsesarbejde, der søgtes udført af en såkaldt 4. maj-komité. Men enkelte grupper kan ikke tage patent på 4. og 5. maj. Det er hele den danske befolknings befrielsesdag.

Vi fik gennemført en forhøjelse af hædersgaven som resultat af de forhandlinger, fange- og modstandsorganisationernes fællesudvalg havde med socialministeren.

Samarbejdet mellem vore afdelinger og de øvrige foreninger i Fangesammenslutningen foregår som hidtil gnidningsløst. Der har været rejst spørgsmål om vor rekreationsfond, og vi må prøve at finde en mere smidig ordning. Vi har godkendt et forslag om, at landsforeningen tog initiativ til indsamling til et mindesmærke for de sovjetiske tab under 2. verdenskrig, ligesom der nu er rejst et dansk mindesmærke for de allieredes invasion på Kanalkysten i Frankrig. Professor Erling Frederiksen har påta-

get sig at udføre mindesmærket og der er foreløbig indsamlet ca. 150.000 kr., men der er brug for endnu flere penge, og vi appellerer derfor til vore afdelinger derom.

Der har været forslag om forhøjelse af kontingentet til landsforeningen, og vi vil her høre, hvordan stemningen er.

Mange indlæg skabte en livlig debat

Kaj Wadsbach, Omegnsafdelingen, omtalte det gode samarbejde med myn-

Der blev arbejdet flittigt ved konferencebordene.

(Foto: Preben Hupfeld).

Alfred Bertelsen og Oskar Verner var begge naturlige midtpunkter for konferencen.

dighederne. Han gik ind for kontingentforhøjelsen og så gerne, at rekreationsfonden gav tilskud til almindelige ferierejser.

Viggo Hansen, Esbjerg, støttede forslaget om kontingentforhøjelse. Oplyste, at Esbjerg kommune den 4. maj skænkede byen et mindesmærke for de faldne fra byen.

Alfred Bertelsen, Århus, redegjorde for planen om det sovjetiske mindesmærke og opfordrede til en ekstra indsats for indsamlingen.

Bernth Johannesson, Sjællandsafdelingen, der er kasserer for Rekreationsfonden, redegjorde for de regler, der følges ved administrationen af fonden.

Alfred Bertelsen var enig i, at der kun ydes tilskud til rekreationsformål.

Bruno Bøtke, Århus, ønskede oplyst, hvornår mindesmærket er færdigt.

Gunnar Jensen, Aalborg, rejste spørgsmålet om begravelseshjælp til enkerne.

Kontorchef Vagn Nielsen, Sikringsstyrelsen, redegjorde for erstatningslovens bestemmelser om begravelseshjælp. Takkede samtidig for det gode samarbejde.

Flere diskussionsdeltagere rejste spørgsmålet om samleveres forhold ved rentemodtagerens død.

Vagn Nielsen gav oplysning om reglerne vedrørende samlevende.

Rich. Andersen, Odense, kritiserede Sikringsstyrelsens fastsættelse af beregningsgrundlaget, hvor der efter hans mening var for mange tilfældigheder. Gik i princippet ind for tanken om ensartet beregningsgrundlag for alle. Han tilsluttede sig forslaget om kontingent-

forhøjelse og foreslog, at der ydes rejsetilskud til ophold på Anholt og de øvrige af vore egne feriesteder.

Georg Born, Kolding, kritiserede, at enker får afslag på ophold på Kegnæs:

Alfred Bertelsen oplyste, at mindesmærket ventes færdig i oktober og at man prøver at arrangere en fællesrejse til indvielsen.

Johs. Fosmark, Kammeraternes Hjælpfond, redegjorde for betingelserne for ophold på Kegnæs.

Oskar Verner var villig til nærmere at drøfte muligheden for at yde rejsetilskud til Anholt, Nors, Kegnæs og Smidstrup.

Beretningen blev derefter enstemmigt godkendt.

Et resolutionsforslag blev drøftet, men den endelige behandling udsattes

med henblik på indarbejdelse af et ændringsforslag.

Regnskab og valg

Den fungerende kasserer, Rich. Tue Andersen, Århus, forelagde regnskabet, der blev godkendt. Det vedtoges at forhøje kontingentet til landsforeningen til 10 kr. årligt pr. medlem.

Ved valgene blev landsformanden Oskar Verner og næstformanden Alfred Bertelsen genvalgt med akklamation. Det samme gjaldt landssekretæren Lilian Olsen og bestyrelsesmedlem Ove Laursen. Til landskasserer nyvalgtes Rich. Tue Andersen.

Man skulle nu drøfte stedet for næste landsmøde, og formanden for Omegnsafdelingen Johan Kanding, meddelte, at omegnsafdelingen var rede til at påtage sig arrangementet. Oskar Verner takkede for tilbudet, og det vedtoges at overdrage opgaven til Omegnsafdelingen.

Under »Eventuelt« fremdroges en række sociale problemer. Spørgsmålene besvaredes af kontorchef Vagn Nielsen og ekspeditionssekretær Ingvar Rasmussen fra Sikringsstyrelsen, medens Frode Toft besvarede et spørgsmål vedrørende Frihedsfonden.

Det ændrede resolutionsforslag blev derefter forelagt af Rich. Andersen, hvorefter forslaget vedtoges.

Derefter kunne Oskar Verner afslutte mødet med en hjertelig tak til Århusafdelingen, der på en så perfekt måde havde tilrettelagt mødet.

Afdelingen havde for øvrigt ladet trykke et meget fornemt program på 32 sider for både landsmødet og stiftelses-

Amtsborgmester Ib Frederiksen og frue havde begge givet sig tid til at være med ved aftenfesten.

festen. Oskar Verner takkede også gæsterne og de delegerede for det saglige og gode møde. Man kan spørge, hvorfor vi bliver ved. Men det har vist sig, at arbejdet bærer frugt, og derfor bliver vi ved. Til slut ønskede Oskar Verner de delegerede god hjemrejse og fortsat held og lykke i arbejdet.

Resolution

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen forsamlet til landsmøde i Århus 28. og 29. august 1985 har vedtaget følgende udtalelse:

Deltagerne på landsmødet retter her ved en indtrængende appel til regering og folketing om at rette henvendelse til andre nordiske regeringer med det formål at få oprettet Norden som atomvåbenfri zone.

Vi henstiller samtidig til regeringen og folketinget, at man klart og utvetydigt gør atommagterne opmærksom på, at den danske befolkning forventer positiv forståelse for vore beslutninger til gavn for freden i hele verden.

Storstilet aftenfest

I forbindelse med Erhvervshæmmede fra Frihedskampens landsmøde i Århus fejrede samtidig Århus-afdelingen 25-års stiftelsesfest ved en storstilet og vellykket aftenfest med fællesspisning for de ca. 175 deltagere. Afdelingens formand Alfred Bertelsen bød landsmødets deltagere og afdelingens medlemmer velkommen. En særlig velkomst rettedes til de mange gæster, deriblandt amtsborgmester Ib Frederiksen, departementschef Per Loft, socialministeriet, afdelingschef Tut Loft, kontor-

Kontorchef Vagn Nielsen (Sikringsstyrelsen), deltog i alle møderne. Ved aftenfesten var furen også med.

chef Vagn Nielsen og ekspeditionssekretær Ingvard Rasmussen, alle Sikringsstyrelsen, Frode Toft og Anne Lise Clausen, Frihedsfonden, Johs. Fosmark, Kammeraternes Hjælpefond og en række repræsentanter for fagforeninger i Århus. En særlig velkomst gjaldt også den tyske gæst Gertrud Vieweg, der i slutningen af trediverne kom til Danmark som antinazistisk flygtning og levede illegalt her under besættelsen. Hun lever nu i DDR.

Festtalen blev holdt af forfatteren Børge Houmann, der var medlem af Frihedsrådet og som nu bor i Århus. Han talte om baggrunden for den 29. august og den folkelige solidaritet under besættelsen ligesom han hyldede den jubilerende afdeling for dens arbejde for de

skadelidte fra frihedskampen, et arbejde der også var et udtryk for solidaritet.

Under middagen overbragtes en række gaver og hilsener, bl.a. af amtsborgmester Ib Frederiksen, Frode Toft, Frihedsfonden, Fællesorganisationens formand Børge Jørgensen, den tyske gæst Gertrud Vieweg, afdelingschef Tut Loft, redaktør Johs. Fosmark, Kammeraternes Hjælpefond m.fl.

Efter at have nydt den fremragende menu, blev der spillet op til dans, og det blev over midnat, inden det var slut.

Kransenedlægninger den 29. august

Den 29. august kørte landsmødets deltagere om formiddagen til Vestre Kirkegård, hvor der nedlagdes blomster flere steder. Ved mindetavlerne for KZ-fanger fra Århus, der omkom i KZ-lejr, men som efter krigen førtes hjem, nedlagde Oskar Verner og Gertrud Vieweg blomster. Ved mindestenen for fem omkomne KZ-fanger, hvis lig ikke er fundet, nedlagde Bernth Johannesen blomster. Ved fællesgraven for 12 britiske piloter nedlagde Lily Staub blomster og ved to sovjetiske krigsfangers grav nedlagde Lilian Olsen blomster.

Fra kirkegården kørtes til 4. Maj-kollegiet, hvor Jens Jacob Jensen lagde blomster ved Knud Nellemoses KZ-skulptur, medens Frode Toft lagde blomster ved de hegnspæle med pigtråd fra Neuengamme, der er opstillet i kollegiets have.

Derefter kørtes til henrettelsespladsen ved Skæring Strand, hvor Alfred Bertelsen nedlagde blomster ved mindestenen for de 6 henrettede modstandsfolk.

Aftenens taler, Børge Houmann, underholder sig med Lilian Olsen. (De fire fotos ved F-k.).

Tanker ved en 25-års dag

Jeg mener, at det er rigtigt, når jeg fortæller, at jeg tydeligt husker, at Børge Emil Petersen for nu 25 år siden vendte hjem fra Århus til København og med begejstring berettede: Vi har nu oprettet en ny afdeling i Århus.

Ordene var et entusiastisk udbrud fra en fangekammerat, der gik helt op i arbejdet for at skaffe kammerater del i den erstatning, som loven tilsiger dem.

Siden har foreningslivet udfoldet sig, så de Erhvervshæmmede i dag ikke tæller een, men 8 afdelinger, der gennem deres landsforening er tilsluttet Fangesammenslutningen.

Hvis en eller anden i 45-46 havde sagt, at vi i dag ville udgøre 11 fangeforeninger spredt ud over hele landet, ville han (m/k) nok have mødt protester. Man ville henvise til, at dette ikke ville være muligt, da vi jo tæller folk, der har vidt forskellige holdninger i politiske, religiøse og almenmenneskelige spørgsmål.

Når det alligevel er lykkedes med vort samvirke, skyldes det flere ting, f.eks. enigheden til lovgivningen om ønsker i erstatningsspørgsmål. Også oprettelsen af rekreationsfonden samt etableringen af de 4 ferie hjem. Disse ting har virket samlende. De har dokumenteret et udbredt ønske om samarbejde og samvirke.

Hertil skal føjes, at de ledende på foreningsfronten har vist fordragelighed.

Vort blad bør også nævnes i denne forbindelse, for det er et udtryk for, at vi har lagt kræfterne sammen. De to blade: Pigtraad og Gestapofangen, gik sammen til eet blad. Det faldt naturligt, da deres stofområde ligger så nært op ad hinanden, og vi har siden 1978 skabt vort lands største og mest udbredte fange- og modstandsblad, der klart sigter mod at være orienterende og samlende. Det sker ved, at vi på harmonisk måde lægger kræfterne sammen.

Det tjener som foreningsblad for de eksisterende fangeforeninger indenfor sammenslutningen og Kammeraternes Hjælpefond, så nyhedsstoffet fra forenings- og fondsarbejdet er i forgrunden, men i øvrigt bringer bladet jo så meget stof, at læserne skulle have rige muligheder for at være orienterede om fællesskab og fordragelighed på alle fronter indenfor vort naturlige stofområde.

Og så tilbage til udgangspunktet for denne lille hilsen: Til lykke med den jubilerende Århus-forening med de første 25 år, og held og lykke med dagene, der følger efter.

F-k.

Børge Astrup, Hyrdevangen 48, 7., 2400 Kbh. NV (Horserød) 70 år 15. oktober.

Erik Gabrielsen, Godthåbsvej 102, 2000 Frb. (BOPA), 80 år, 17. oktober.

Grete Frederiksen, P.Sabroesg. 5, 2450 Kbh. SV 70 år 18. oktober.

Carl Rasmussen, Ringparken 13, 9300 Sæby, 70 år 21. oktober.

Eilif P. Wagner, Sjællandsg. 23, Århus, 70 år 21. oktober.

Emil Hyldig Andersen, Ringg. 5, 7900 Nykøbing M., 65 år 23. oktober.

Mathilde Kirk Andersen, Mads Holmsvej 49 C, 3000 Helsingør, 70 år 23. oktober.

Poul Mortensen, Sandvej 1, Sandvig, 4735 Mern, 60 år 23. oktober.

Peder Damsgaard Jensen, Trellebjergervej 35, 5220 Odense SØ (Sachsenhausen 74.331) 65 år 25. oktober.

Carl Aage Redlich, J.E.Pitznersvej 34, 2730 Herlev (Buchenwald, Neuengamme) 70 år 27. oktober. I mange år redaktør af Politibladet.

Otto Olsen, Fælledbo 61, 9900 Frederikshavn, 70 år 29. oktober.

Elisabeth Jensen, Wagnersvej 5 A, 2450 København SV, 80 år 29. oktober.

Else Kanstrup, Niels Juelsg. 5, 9000 Aalborg, 65 år 30. oktober.

Gunnar Sørensen, Nordtoften 9, 2600 Glostrup, 75 år 30. oktober.

Henning Hansen, Torvet 6, Grenå, 70 år 1. november.

Dion Jensen, Engvej 194, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 65 år 3. november.

Chr. Petersen, Nansensg. 10, 5000 Odense C (Sachsenhausen 74.311) 85 år 4. november.

Vagn Poul Thomsen, Chr. Erichsensvej 53, Viborg, 70 år 4. november.

Holger Chr. Krog Petersen, Kirke Alle 55, 4970 Rødby (Buchenwald) 70 år 6. november.

Jørgen Sindhøj, 2029 Impala Lane, Lexington 40.502, K.Y. USA, 60 år 7. november.

Knud Christensen, Priorg. 13, 9000 Aalborg, 70 år 8. november.

Hilmar Larsen, Vesterg. 7, Strandby, 9640 Farsø, 65 år 9. november.

Jens Bligaard Nielsen, Acasievej 40, 2830 Virum (Buchenwald) 70 år 10. november.

Poul Jakobsen, Tværgade 10, 9300 Sæby, 65 år 11. november.

Egon Vikkelsø, Skolegade 6, Herringløse, 3670 Veksø (Buchenwald) 70 år 12. november.

Frode Sørensen, Peder Billesvej 112, 4300 Holbæk (Buchenwald) 65 år 12. november.

Hother Lindhartsen, Slettevang 13, 2970 Hørsholm (Neuengamme) 75 år 13. november.

Ove Goodman Nielsen, Bredagervej 11, 2770 Kastrup (Neuengamme) 60 år 14. november.

Jack Kristensen, Langåvej 62, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 15. november.

Vibeke Schilder, Torsvang 52, 2800 Lyngby, 65 år 16. november.

Frits Georg Jensen, Ragnhildsvej 3, 5700 Svendborg (Stutthof) 85 år 16. november.

Jens Børge Andersen, Minervavej 16, 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 18. november.

Egon H. Larsson, V. Søgade 46, 1601 Kbh. V (Buchenwald, Neuengamme) 65 år 20. november.

FORSINKET HILSEN

Jørgen Hedegaard Larsen, Højvænget 2, 5230 Odense M (Buchenwald) 65 år 9. juli d.å.

EDVARD LYSE 70 ÅR

Den 10. september fyldte en markant personlighed 70 år. Præst, fiskeskipper og gammel modstandsmand Edvard Lyse rundede en ny bøjle. Allerede som ung stod hans hjerte til havet og teologien. Han har været præst i flere sjællandske sogne, og han forstod at tugte sine menigheder på værdig vis.

Først og størst er hans indsats under besættelsen, hvor han og hans venner i Gilleleje oprettede de første illegale ruter til Sverige. Når Edvard Lyse og hans venner om natten bragte kurérpost over Øresund, kunne man i Danmark høre resultatet næste morgen i svensk radio.

Edvard Lyses hustru, Paula Lyse, har i 43 år stået trofast ved sin mands side.

Mange modstandsfolk og jødiske landsmænd står i stor menneskelig gæld til Edvard Lyse og Gillelejevoklene, og mange vil sende en tanke og hilsen til familien Lyse.

Knud Kirsdal

Esbjerg kommune skænkede byen dette store mindesmærke for de, der faldt for Danmarks sag 1940-45, som der står på stenen foran monumentet. Afsløringen fandt sted den 4. maj. Her talte borgmester A. K. Nielsen på Esbjergs bys vegne, Svend Berger, der er formand for sømændene, talte på krigssejlerens vegne, mens formanden for De Erhvervshæmmede i Esbjerg, Viggo Hansen, talte på modstandsbevægelsens vegne. Der var medvirken af Pensionistkoret, flere kransenedlæggninger og mange mennesker sluttede op om højtideligheden. Man sluttede med en reception for en indbudt kreds.

(Foto: Uffe Bølling).

SJÆLDEN GAVE TIL JØDISK MUSEUM

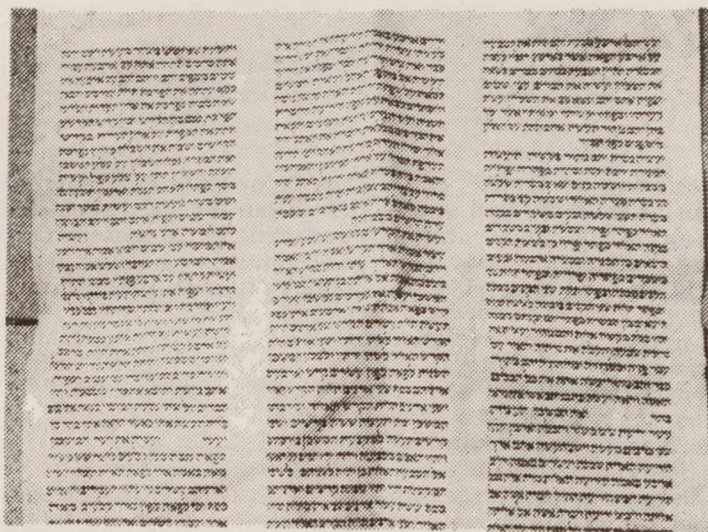
I den sydslesvigske by Rensborg var der oprindeligt en jødisk menighed, der imidlertid opløstes i Hitlertiden. Man har nu i den tidligere synagoge indrettet et lille jødisk museum, der nylig har modtaget en sjælden og værdifuld gave, der samtidig er en beretning om dramatiske begivenheder. Gaven består af en del af en hebræisk Tora-rolle (Thoraen er den jødiske betegnelse for Mosebøgerne, også kaldet Moseloven).

Den hørte oprindeligt til i en polsk landsby nær Wilna-Suwalski.

I sommeren 1944 blev den fundet af den tyske provst Diederichsen, Flensborg, under det tyske tilbagetog. Den fundne del består af tynde strimler dyrehud, hvorpå de smukke hebræiske skrifttegn er prentet. De blev fundet i en bygning, der menes at have været kvarter for en SS-afdeling, der brugte dem som en slags mørkelægningsgardiner. Den tyske provst smuglede dem hjem, camoufleret som indpakningspapir.

Næste års fødselsdagslister

Foreningerne må allerede nu indsende de fødselsdagslister til rubrikken »Runde dage« for året 1986. Listerne sendes til Frode Toft, St. Kongensgade 63, 5., 1264 København K., inden 10. november.

Den jødiske Tora-rolle fra Polen.

Beretning fra en grænsegendarm

Den danske grænsegendarm vogter Danmarks grænse mod syd.

Ved flere lejligheder har man til redaktionen udtrykt ønske om også at få beretninger fra eller om de grænsegendarmere, der blev deporteret til Tyskland i 1944. Derfor bringer vi med stor glæde denne beretning, som vi har modtaget fra S. E. Dons.

*

Jeg vil nøjes med at lade mine tanker gå tilbage til den ensomme bus, som Dansk Røde Kors sendte til Neuengamme lige før julen 1944, altså tre måneder før De hvide Busser kom i gang.

Jeg kender intet til, hvordan den kunne komme på et så tidligt tidspunkt til Neuengamme for at hente fanger hjem til Danmark.

Som man ved, var alle, som i den periode endnu var i live, udhungrede, nedslidte af arbejde og psykiske lidelser. Jeg var dengang 26 år og var en af de 141 deporterede gendarmere. Og der i dagene før jul var jeg på sygerevier sammen med mange andre fanger, der led af forskellige sygdomme, som jeg ikke vil komme ind på her.

Aldrig vil jeg glemme den dag, det ufattelige, at en medfange, om det nu var russeren Ivan eller læge Hans With, der kom og nærmest råbte til mig »Freilassung«, at jeg var fri, at jeg var løsladt. Jeg fattede intet af det hele, og jeg vidste ikke på det tidspunkt, at der holdt en bus og ventede.

Midt i den barak med al dens elendighed, skete der pludselig mange ting. Jeg skulle barberes, have hovedpinepiller, og der blev gjort noget for at behage os, der havde fået den besked. Og så stod man der og skulle tage afsked med medfangerne. Det var svært. Hvad vi havde gennemgået bandt os sammen på en måde, man ikke kan sætte på papir, men der var ingen der klagede.

Det var med en vis ængstelse, at vi fulgte med for at få vore ejendele udleveret. Vi var så ofte blevet skuffet, når kammerater var taget fra os til andre lejre, og vi hørte aldrig fra dem.

Uniformen var nu næsten ukendelig

Men jeg fik da min uniform, den ellers så smukke lyseblå, som nu var næsten ukendelig, skulderstropperne var revet af, knapper og distinktioner var også revet af, min fine skråhue var revet i stykker. Det var vel for at nedværdige os. I stedet for mine fine ridestøvler fik jeg et par klodsede tyske støvler. Min vilsesring var det sidste jeg fik.

Jeg følte mig nedværdiget, psykisk syg, og med en vægt på 45 kg var der ikke megen kraft tilbage.

»Send os medikamenter«

De, der skulle forestille at være læger, sværmede om os, de var jo også selv fanger. Det sidste Hans With sagde til mig

(han var leder af revieret) var: »Når du kommer hjem, så få Røde Kors til at sende os medikamenter«, og der blev nævnt forskellige ting, bl.a. morfin. Men så var også han slået ud. Han græd. Det var et af nodræbene.

Jeg var klar over, at nu stod vi overfor den alvorlige side af sagen. Vi skulle ind i Hovedvagten, hvor der blev læst op på tysk for os, om at vi intet havde set eller hørt, og at vores mund var lukket. Og min underskrift må stå der på et stykke papir. Jeg skrev bare under.

Første da jeg så en dansk uniform udenfor indkørslen til lejren, mærkede jeg et håb i mit hjerte, og da bussen kom til syne, var jeg sikker på, at det var rigtigt, at vi var løsladt, for de talte jo dansk derude.

»Vi skulle være 45, men var kun 8«

Vi, de få, der kom ind i den bus, som efter min mening skulle have 45 mand med hjem, men så vidt jeg husker var vi kun 8 ialt. Men vi blev modtaget med omsorg og pleje af det medsendte Røde Kors-personale. Med vemod måtte vi tænke på dem, der ikke fik lov til at komme med. Endnu mens jeg skriver disse linier, føler jeg derved et sug i mit indre, en følelse, man aldrig bliver kvit.

Under køreturen fik vi æbler og kiks. Andet måtte vi ikke få på grund af underernæring og dysenteri.

Jeg husker, hvor det brændte i mig efter at få sagt det, jeg var blevet bedt om af Hans With. Jeg henvendte mig til Røde Kors-officereren, der var med, og jeg begyndte at tale om medicin til lejren, men jeg blev på en stille måde afbrudt. For vi havde en passager med, som skulle se til, at det gik rigtigt til, en Gestapomand.

»Da vi kørte over grænsen, væltede det hele for mig«

Hvor lang tid turen tog, kan jeg ikke huske, men turen forløb uden uheld. Vi måtte tage i betragtning, at krigen jo ikke var slut. Jeg mener, at det var natten til den 19. december, at der blev sagt, at nu kører vi over grænsen. Da det blev sagt, kan jeg for mit vedkommende huske, at da væltede det hele for mig, jeg knugede min uniformshue i mine hænder og gjorde alt for at holde følelserne på afstand. Men det var sket, jeg bare græd. Det må stærke mænd ikke, men der var intet at gøre.

Vi kom til Frøslevlejren, hvorfra vi for få måneder siden var blevet sendt den

anden vej i kreaturvogne, og hvor vi i Harreslev måtte betale dyrt — for en balle halm — til en landmand.

Vi kom i sygebarakken, blev undersøgt af danske læger og blev passet af gode kammerater. Nu var vi hjemme, mange kollegaer og kammerater kiggede ind af vinduerne, for at se os og vinke til os, for vi var i karantæne.

Vi blev passet og plejet efter alle kunstens regler. Nogle af os kom til kræfter hurtigere end andre, men nogle klarede det ikke. Ved de forhør, vi havde været til, blev jeg hele tiden forvekslet med en kollega med samme efternavn, men som var ældre end mig, og det bevirkede, at jeg først blev løsladt fra Frøslev efter at adskillige af mine kollegaer var kommet

hjem fra Tyskland med De hvide Busser.

»Jeg skriver dette som en tak«

Jeg skriver dette som en tak til Dansk Røde Kors, personale og chauffører, som var med på denne første transport hjem fra en af de tyske lejre. Om nogen som læser dette, har kendskab til transporternes tilbliven og kan sige mere om det, ville det være mig en glæde at høre derom. Og lad dette være et bevis på, at Dansk Røde Kors ikke lå på den lade side, og at de i hvert fald var lige så tidligt på færde som Folke Bernadotte, uden dog at underkende hans store arbejde.

Venligst
S. E. Dons

40-års dagen i personaleblad

På Odense Sygehus udkommer et personaleblad »Impuls«. I maj 1985 udsendes en særudgave i anledning af 40-året for befrielsen. Det udkom i fornemt udstyr i 11.000 eksemplarer og blev bl.a. uddelt til samtlige patienter. Det er redigeret af en kreds af det nuværende personale med bistand af tidligere medarbejdere og modstandsfolk fra Odense. I bladet bringes bl.a. følgende artikler:

»Fire unge læger myrdet af tyskerne«, »Sygehuset var et fristed for modstandsbevægelsen«, »Frihedskæmper bortført for næsen af tyskerne«, »Lægerne var øvede i krigs-kirurgi«, »Mordforsøg på patient«, »Maskinfolkene var modstandsfolk« og »Kødet kom fra sygehusets grisefarm«.

Fra bladet bringer vi dette udsnit af artiklen om mordet på de fire læger:

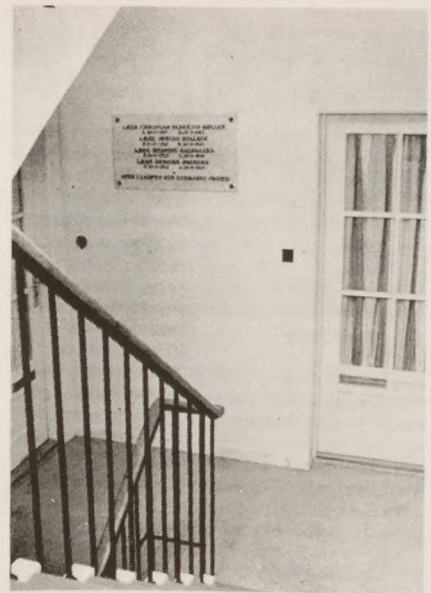
Den blodige tirsdag

Tirsdagen var kun få timer gammel, da det skete. I morgenrødet lå sygehusets røde lægeboliger fredeligt hen, men allerede, inden solen var kommet på himmelen, skulle denne dag blive forvandlet til en af de blodigste i sygehusets historie.

Ved 6-tiden om morgenen blev fire unge læger hentet ud af deres lejligheder, og da lægerne var samlede i lægeboligens opgang, blev de med

maskinpistoler skudt ned på een gang af tyskerne og deres danske håndlangere. Det var tirsdag den 20. februar 1945.

De dræbte læger var Henning Dalsgaard, 27 år, Jørgen Hvalkof, 28 år, Christian Fabricius Møller, 28 år, og Henning Ørsberg, 29 år.

Mindetavle på Odense Sygehus, hvor de 4 læger blev skudt.

De blev skudt på et tidspunkt, hvor tyskernes hævnørst var stor. Modstandsbevægelsen havde vokset sig stærk, og dens aktioner havde gennemslagskraft. Tyskerne var pressede, og deres gengældelsesaktioner blev stadig mere desperate.

I tiden op til mordet på lægerne havde der været en del stikker-likvideringer og sabotage. Derfor ventede man, at ty-

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabellejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

skerne snart ville foretage noget som hævn. Men at netop disse fire læger måtte miste livet var tilfældigt.

Gerningsmændene kom kørende i bil ind på sygehusets område. Et vidne, der boede i lægeboligerne, kan fortælle, at det var en lille, benzindrevet bil med 2-takts motor. Ud over chaufføren, som under aktionen blev siddende i bilen med motoren i gang, var der tre maske-rede mænd.

For ansigtet havde de et firkantet stykke sort stof med huller til øjnene. Med bløde filthatte på hovederne og bevæbnede med maskinpistoler gik de ind i lægeboligernes opgang 2.

Hvordan de kom ind, er stadig en gåde. Indgangsdørene til bygningen var altid låst, og derfor må nogen have hjulpet dem. De gik direkte op på 3. sal, hvor de begyndte at ringe på dørene. De råbte: »Huset skal sprænges i luften!« Og derefter: »Hvis De ikke lukker op, skyder vi.«

Systematisk arbejdede de sig ned gennem etagerne. Ringede på alle dørene. Nogle af lægerne var ikke hjemme, fordi de havde vagt. Tilfældighedernes spil bestemte, hvem der skulle dø og hvem, der skulle overleve. En læge, der boede i opgangen, så gerningsmændenes bil køre ind på området, da han forlod lægeboligen for at gå over på fødeafdelingen.

Fire læger var hjemme, og de åbnede selv døren for deres mordere. Disse fire blev gennet ned på afsatsen ved stueetagen. Her blev de skudt ned. Morderne affyrede på en gang korte maskinpistolsalver. Det var forbi på få sekunder.

Alle fire læger havde fået et nakkeskud. Yderligere var tre af dem skudt i venstre tinding og den fjerde i højre øre.

Gerningsmændene løb ud i bilen, som kørte bort i den mørke morgen. På det tidspunkt vidste man ikke, om der også var anbragt bomber i huset. Evakuering af bygningen blev derfor sat i gang, mens lægernes lig endnu lå på trappeafsatsen.

En sprængstof-kommando kom og undersøgte bygningen fra kælder til kvist. Der var ingen bomber.

Peter-gruppen var i aktion

I dag, 40 år efter, kan man stadig ikke med sikkerhed sige, hvorfor lægerne blev dræbt. Man ved, at hovedmanden var den berygtede terrorist og tyskerhåndlanger Kaj Bothilsen-Nielsen. Han var tilknyttet Peter-gruppen, der også

havde Henning E. Brøndum blandt sine medlemmer.

Peter-gruppen og dens forskellige aflæggere udøvede terror, mord og bombesprængninger over hele landet. Kaj Bothilsen-Nielsen havde allerede adskillige mord på samvittigheden, da lægerne blev dræbt.

Efter krigen blev han henrettet for sine ugerninger. Under forhørene fortalte han, at gruppen havde aftalt med Gestapo, at der skulle skydes 8 læger. Når der ikke blev skudt flere, skyldtes det, at gruppen besluttede, at fire var nok. Han kunne ikke gøre rede for, hvorfor netop læger skulle myrdes. Han havde blot pareret ordre.

Rædselsdøgn, da tyskerne gik amok

Måske var mordet på lægerne en del af tyskernes almindelige terror. I de dage gik tyskerne og deres danske håndlangere nærmest amok i Odense.

Den 19. februar blev installatør Valdemar Petersen dræbt. Den følgende morgen blev de fire læger skudt ned, og gerningsmændene fortsatte ude i byen, hvor de inden for en time også dræbte konsul Gustav Christgau og løjtnant Vang Tang.

Om aftenen blev der gjort forsøg på at myrde teaterdirektør Helge Rungwald. Det mislykkedes dog. Den følgende nat rystede den indre by af bombe-eksplosioner. Ca. 15 Schalburgtage-aktioner blev gennemført mod bygninger og forretninger i byens tre hovedgader, Nørregade, Vestergade og Kongensgade. Det var ved denne lejlighed, at blandt andet Fyns Tidende på Fisketorvet blev sprængt i luften.

DANSK MODSTANDSGRUPPE I FLENSBORG

Inspireret af og i samarbejde med den danske modstandsbevægelse startede en lille gruppe gamle spejdere i Flensborg den illegale BP-gruppe, som fra efteråret 1944 gennemførte flere sabotageaktioner. Enkelte af gruppens medlemmer var som invaliderede blevet hjemsendt fra den tyske hær, hvor de havde været tvunget til at gøre krigstjeneste for Tyskland.

De var fortrolige med at omgås våben og sprængstof. Militært betød deres sabotage måske ikke meget, men bidrog i hvert fald til at nedbryde moralen blandt de lokale nazister.

Dette illegale arbejde har hidtil været ret upåagtet, men fhv. kontorchef Franz

Wingender fra det danske mindretal i Sydslesvig har nu berettet derom, bl.a. i erindringsbogen »Mit danske liv«. Få måneder efter, at han var udskrevet fra et lazaret på østfronten, var han med til at starte BP-gruppen.

Gruppens medlemmer var alle udgået fra Det danske Spejderkorps i Sydslesvig, og de var alle glødende antinazister. Udover de enkelte sabotageaktioner var der også andre aktiviteter. Det gjaldt bl.a. udsmygning af unge dansksindede til Danmark, så de undgik at komme i tysk krigstjeneste. Nogle af dem holdt sig bare skjult her i Danmark, men en del gik aktivt ind i modstandsbevægelsen. Blandt dem, der således undgik at trække i den forhadte tyske soldateruniform var den nuværende repræsentant for det danske mindretal i landdagen i Kiel, redaktør Karl Otto Meyer.

BP-gruppen skaffede også en del våben til modstandsbevægelsen i Sønderjylland. Sabotageaktionerne omfattede bl.a. sprængning af flyverbomber på Flensborg flyveplads, hvor også et enkelt fly blev uskadeliggjort. Desuden tog gruppen sig af en del militære køretojer, der fik sukker eller sand i tanken. Kort før kapitulationen gennemførtes en stor vellykket sabotage mod banelinien Flensborg-Padborg. I et enkelt tilfælde opererede gruppen helt nede i Neumünster, hvor det gik ud over et lokomotivværksted.

Dansksindede modstandsfolk i Flensborg hjalp også i flere tilfælde soldater fra tyske straffebatailloner og tyske modstandsfolk over grænsen, hvor de blev modtaget af danske modstandsfolk, man havde kontakt med. Man sørgede naturligvis ikke mindst for skjulesteder til dansksindede, for hvem det i krigens sidste fase var lykkedes at desertere fra den tyske hær, ligesom man skjulte en del sovjetiske soldater, der var flygtet fra tyske fangelejre.

BP-gruppen havde endog en illegal kontakt i Gestapo-hovedkvarteret i Flensborg, hvilket var af betydning, da en del medlemmer af det danske mindretal til stadighed blev skygget.

Vellykket rekreationsophold i Jugoslavien

En af vore læsere, K. H. Mielby, har for nylig været på et vellykket rekreationsophold i Jugoslavien gennem rejsebureauet »Carona-rejser«, Herfølge, og han har været så venlig at sende os følgende oplysninger derom:

— I det følgende skal jeg med glæde beskrive vore erfaringer, høstet under en rejse med »Carona-rejser«, Herfølge, til rekreativcentret »4. Juli« i Petrovac, Jugoslavien.

Vor rejseleder, Erik Sørensen, var et kapitel for sig, en rejseleder af format, og som tilmed kunne tale jugoslavisk.

I prospektmaterialet er Petrovac fremstillet som det ideelle »afslapningssted«, og det kan jeg fuldt ud tilslutte mig. Man er fri for den sædvanlige turisttilstrømning og dermed følgende fest og larm. Man er henvist til at tilbringe tiden med svømmetur i Adriaterhavet — 50 meter fra hotellet — badesko anbefales på grund af småstenene i strandkanten. Vandet er krystalklart og klimaet perfekt, dog må gigtlidende ikke stille de største forventninger, da klimaet har tendens til at være fugtigt i mindre grad, men ikke generende.

Selve kurafdelingen fungerer perfekt med 2 kvalificerede læger — her er kendskab til tysk en fordel. Hvis sprogvanskeligheder opstod, var rejselederen yderst hjælpsom. Endvidere må man indstille sig på, at en aftale om en behandling kl. 9 ikke nødvendigvis starter på det tidspunkt (vi var jo på et sydligt himmelstrøg, og alt blev taget roligt og afslappet).

Under opholdet tilbydes forskellige udflugter, som alle kan anbefales, idet rejselederen er lokalkendt og tilmed anerkendt.

Selve hotellet er moderne. I prisen er inkluderet helpension. Maden til frokost og middag den følgende dag udvælges aftenen før og det virker perfekt. Der kan vælges mellem tre retter! Betjeningen fik rigeligt med drikkepenge ved vor afrejse, hvilket taler for sig selv.

Næste afrejse bliver 28. september og

derefter forventes næste afgang i maj 1986.

Skulle der vise sig interesse for disse rejser, er jeg parat til disposition for de enkelte deltagere (tlf. (01) 31 47 11).

K. H. Mielby

Rejsebureauets navn er: Carona-Rejser, Høvlingebanken 20, 4681 Herfølge, tlf. (03) 67 48 00. Prisen for 2 uger er for tiden 3.700 kr. og omfatter rutefly tur/re-tur, helforplejning, lægetjek, bagagetransport, rejsegarantifond og guide.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

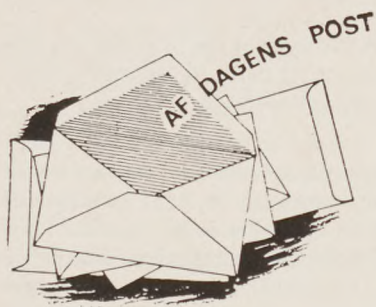
RAHBEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S
FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

POLYSTYRENSKUM ISOLERINGSMATERIALER

SUNDOLITT

SALG OG SERVICE - INDUSTRIVEJ 8 3550 SLANGERUP ☎ 02-33 51 44

KÆRE MEDSØSTER

Kan vi ikke hjælpe hinanden med at udveksle erfaringer, medicin og omgang med vore mænd, når de i perioder har det svært? Det er synd for vore mænd, men det er også synd for os, der har levet og lidt med dem i så mange år.

Jeg har et lille bidrag, tilfældigt må man sige. Jes sidder meget op om natten med nakken mod væggen, og jeg købte denne nye pude Sleepover, som er beregnet til biler og flyveture. Miraklet skete, han sover med den om natten og hviler enormt godt. Han siger, at den har gjort ham til et nyt menneske, fordi han nu sover i længere perioder. Venlig hilsen

Elisabeth Jepsen

Hånbækvej 24, 9900 Frederikshavn

BOG OM MINDESMÆRKER EFTERLYSES

Det meste af min fritid bruger jeg til at læse om besættelsestiden, jeg samler bøger og udklip, gør notater o.l.

Jeg sidder her med et udklip fra Amager Bladet Weekend fra 27.28.4.1985, hvor Jørgen H. Barfod, i forbindelse med afsløringen af Holger Danske-mindepladen på Christianshavn 4.5.1985 skriver, at »det ville være godt, om der blev udgivet en lille bog med angivelse af alle de mindesmærker og mindeplader, der er opsat rundt om i Danmark for besættelsestiden og dens faldne«.

Det er lige den bog, jeg har efterlyst i årevis. Kan det ikke lade sig gøre at få sådan en udgivet? Der må da være mange folk, som ved en masse om det, og der må da være mange, som er interesserede i at købe den.

Som jeg tidligere har skrevet til Dem, og som De offentliggjorde i »Gestapofangen« nr. 1 1985, prøver jeg at samle mindesmærkerne by for by, ved hjælp af Ib Damgaard Petersens bog »Faldne i Danmarks frihedskamp«, men der må da være eksterne, som ved alt om det. Sådan en bog burde findes.

Ligeledes burde der findes noget i retning af »Modstandskampens blå bog«, hvori man kan slå alle de personer/dæknævne op, man gang på gang støder på, når man læser om tiden (»Uffe«, Teglers, »KK«, Vera, Røjel og Kielerfamilien), for blot at nævne nogle af de mange), alle burde være til at slå op.

Venlig hilsen

Bitten Dam Jensen

Flådevej 43, 4040 Jyllinge

DU HUSKER BEGGE DISSE SANGE

Det går bedre...

:/: Det går bedre og bedre

dag for dag :/:

du skal more dig og smile,
selv om andre syntes, du burde fortvivle,
selv om stillingen er svag
så syng med velbehag:

å å å å å å

det går bedre og bedre dag for dag.

...luk portene op

Gestapo, Gestapo luk portene op,
for nu vil jeg hjem til min kvinde,
den tyske kultur har jeg følt
på min krop,
ved nok om hvad I har i sinde.
I ter jer som altid til sidste minut,
men heldigvis ved jeg, en dag er det slut.
Montgomery, Montgomery,
luk portene op,
og spær så de projser inde.

ET DIGT

Enken efter en afdød KZ-fange har sendt dette digt, der er dateret 1944. Kan nogen fortælle, hvem der skrev det?

*Vi hørte ikke skuddene,
vi så Jer ikke segne,
I døde ikke,
men lever alle vegne.*

*Vi hørte ikke sidste ord,
måske en hilsen stille,
men dog, vi hørte
og vidste, hvad I ville.*

*Vi fulgte ikke færd og skridt
på vej til morderpælen.
Og dog vi så Jer
lige ind i sjælen.*

*Og aldrig har vi set så skøn
og levende en lue,
de store horisonTERS skær
i Danmarks lille stue.*

TIL LEJRKOMMANDANTERNE I DACHAU OG FLOSSENBÜRG

Der kan ikke være tale om overgivelse. Lejren skal straks evakueres. Ingen fange må falde levende i fjendens hænder...

Heinrich Himmler, den 4. april 1945

Mindemuren i Graasten for grænsegendarmeriets chef, oberst Svend Bartholin Paludan-Müller. Her lægger datteren, oberst Else Martensen Larsen blomster ved mindemuren. Den 30. oktober er det 100-års-dagen for faderens fødsel. Den 26. maj 1944 kom Gestapo for at arrestere ham, men han satte sig til modværge, og der opstod en voldsom kamp, hvor han ene mand kæmpede mod 40 tyskere. De satte ild på boligen, der ligger nær slottet.

ENDNU EN 40-ÅRS DAG: ERSTATNINGSLOVEN

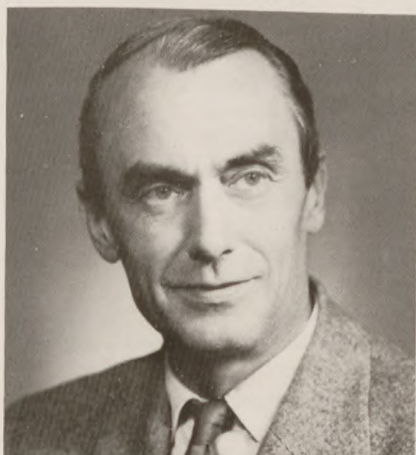
Året har været præget af en række 40-års dage, der er blevet markeret, som de skal. Baggrunden var, at det er 40 år siden, at vi, der overlevede, kom til at opleve befrielsen i foråret 1945.

For de mange, der mistede en forsørger, en far eller mor, for de mange, der havde sat helbredet til i frihedskampen eller KZ-lejrene og på havet som krigssejlere, er der imidlertid endnu en 40-års dag, der skal huskes. Det er den 1. oktober 1945, da loven om erstatning til besættelsestidens ofre trådte i kraft.

Loven blev forelagt i Folketinget den 19. september af den daværende minister for særlige anliggender, professor Mogens Fog. Han har senere robet, at der blandt de politiske partier var stemning for, at denne særlige lov skulle formes som en del af den almindelige sociale lovgivning. Mogens Fog fastholdt - og satte sin stilling ind på - at det ikke måtte være en sociallov, men en lov om erstatning for mistet liv, helbred eller uddannelse til dem, der havde taget byrden ved Danmarks frihedskamp. Og det blev også resultatet.

Mogens Fogs tale i Folketinget

Ved forelæggelsen i Folketinget i efteråret 1945 sagde Mogens Fog bl.a.: »Selv om de byrder og lidelser, som den tyske besættelse påførte Danmark, er mindre end for andre tysk-okkuperede landes vedkommende, har krigen dog påført en stor del af den danske befolkning betydelige tab. Mange har mistet liv eller forlighed i frihedskampen eller som ofre for tyske overgreb her i landet eller deportation til udlandet. Mange har som følge af besættelsesmagtens

Mogens Fog.

bestræbelser måttet »gå under jorden« og opgive deres sædvanlige erhverv eller mistet deres hidtidige eksistensgrundlag, fordi de måtte flygte til udlandet.

Ingen økonomisk hjælp kan råde bod på de sjælelige lidelser, som tyske overgreb, eftersøgninger, fængslinger og deportationer har påført ofrene og deres pårørende, og ingen økonomisk hjælp kan opveje savnet af de faldne og dræbte, men det danske samfund må føle det som en pligt at yde al rimelig materiel støtte til dem, der blev direkte ramt af besættelsen og frihedskampen.»

Lovforslaget fik støtte fra samtlige partier, omend Retsforbundets ordfører, Oluf Pedersen, havde enkelte forbehold. Men også andre havde bemærkninger, der måtte imødegås. Således reagerede Mogens Fog mod nogle

bemærkninger fra Oluf Rager, Oluf Pedersen og Hartvig Frisch. Og nogle særlig uheldige bemærkninger fra Oluf Pedersen om interneringen af kommunister i Horserød i 1951 blev imødegået såvel af kommunisten Martin Nielsen som af den konservative Kristen Amby.

Hovedsagen er imidlertid, at erstatningsloven blev vedtaget énstemmigt af såvel Folketinget som det daværende Landsting. Og det er den erstatningslov, der også i dag er grundlag for, at besættelsestidens ofre kan leve en rimelig tilværelse. Den danske erstatningslov indtager i øvrigt en fornem plads som en af de bedste love af den art i de af nazisterne besatte lande. Og selv om der i enkelttilfælde kan rejses indvendinger mod lovens administration, så må det siges, at loven er blevet rimeligt godt

Vi skaffer penge til huse.

KREDITFORENINGEN DANMARK

forvaltet af de organer, der står for den daglige administration, d.v.s. først og fremmest Erstatningsrådet og Sikringsstyrelsen.

Afgørende har det samtidig været, at der har bestået et godt samarbejde mellem besættelsestidens fange- og modstandsforeninger, Frihedsfonden og de statslige myndigheder. Og det er stort set sket i den ånd, hvori loven blev vedtaget i 1945.

Nævnes i den forbindelse må dog også den indsats, en gruppe danske læger har øvet for at klarlægge KZ-fangernes og de langtidsillegale modstandsfolks helbredsmæssige og sociale vilkår, hvortil nu også kommer de undersøgelser, der er i gang vedrørende krigssejlernes sociale og helbredsmæssige problemer.

Men alle, der i dag på den ene eller anden måde nyder godt af Erstatningslovens bestemmelser, bør i disse dage sende en tak til de kræfter, der førte til gennemførelsen af Erstatningsloven, og her ikke mindst til professor Morgens Fog.

OM ANNE FRANK OG BERGEN-BELSEN

I forbindelse med 40-året for den 2. verdenskrigs afslutning, eller som vi hellere siger det, 40-året for befrielsen, blev der også i Tyskland holdt højtideligheder, som vi allerede har omtalt.

I april talte den vesttyske forbundskansler Helmut Kohl i den tidligere KZ-lejr Bergen-Belsen. Her sagde han bl.a.: »Vi har lært af historien, og vi tyskere må ikke fortrænge denne dunkle epoke i vor historie.« I sin tale nævnte han også den jødiske pige Anne Frank, der som bekendt omkom netop i Bergen-Belsen.

Og den 8. maj talte forbundskansler Richard von Weizsäcker i Forbunds-dagen i Bonn og sagde bl.a.: »Vi ældre må hjælpe de yngre til at forstå, hvorfor det er vigtigt at holde erindringen i live.«

På baggrund af 40-års dagen foreslog derfor den socialdemokratiske gruppe i

Bergens kommunalbestyrelse (d.v.s. byen hvor Bergen-Belsen ligger), at give en af byens gader navn efter Anne Frank. Men flertallet, der udgøres af det kristelig-demokratiske parti (CDU - Kohls parti), forkastede forslaget sammen med det frie demokratiske parti (FDP). Den lokale formand for FDP Holz erklærede rent ud, at flertallet af byens borgere ikke dag for dag ville konfronteres med emnet Bergen-Belsen.

Sagen har vakt røre i Vesttyskland og ikke mindst i Holland. Også forsøg på et kompromis med f.eks. at give en skole navnet Anne Frank faldt til jorden.

Diskussionen har dog ifølge de seneste meddelelser ført til, at kommunalbestyrelsen bøjer sig og er gået med til at omdøbe en gade til Anne Frank-Strasse.

MINDESTEN FOR BORNHOLMS FALDNE

Ved en højtidelighed den 7. maj i Rådhushaven i Rønne afslørede dronning Ingrid en mindesten med navnene på de ni bornholmere, som blev dræbt, da sovjetiske fly den 7. maj 1945 bombarderede Rønne.

Bombardementet fandt sted, fordi den tyske besættelsesmagt i dagene lige efter den 5. maj ikke ville overgive sig til russerne.

Før afsløringen af mindestenen, der er rejst af Rønne Kommune, lagde dronningen en krans på byens kirkegård, hvor ofrene ligger begravet. Blandt dem var kaptajn Aage Munch Holm, hans kone og to børn. En voksen søn overlevede, da han på det tidspunkt gjorde tjeneste ved Den danske Brigade i København.

Både Rønne og Neksø blev bombarderet af sovjetiske fly den 7. og 8. maj, og i Neksø omkom en bornholmer. I begge byer var den materielle skade omfattende. Ved bombardementerne den 8. maj var begge byer evakueret.

Den 9. maj gjorde russerne landgang på Bornholm, og tyskerne på øen overgav sig uden kamp - og det skete i for-

bindelse med den totale tyske kapitulation.

Dagen efter besøgte dronningen Neksø, hvor hun bl.a. så en udstilling om bombardementet og befrielsen i maj 1945.

Den 9. maj kom udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen og landbrugsminister Niels Anker Kofoed til Bornholm i spidsen for en række ambassadører, deriblandt for Sovjetunionen og Sverige.

9. august ved Rorup-stenen

Igen i år blev der holdt en højtidelighed på Roskildevej i Rorup ved stenen til minde om de elleve fangne frihedskæmpere, der her brutalt blev myrdet af Gestapo den 9. august 1944 bogstaveligt talt i grøftekanten.

De elleve Holger Danske- og Bopafolk, der sad som fanger i Vestre Fængsel og Shellhuset, blev afhentet og kørt til Rorup, hvor man uden videre skød dem ned.

På stedet rejstes året efter en mindesten med de elleves navne, og stenen står der stadig i grøftekanten. Det var en kreds af lærere fra den nærliggende Osted Fri- og Efterskole, der tog initiativet, og der har siden 1946 været holdt en højtidelighed om aftenen den 9. august. Siden Fangesammenslutningen blev oprettet har det også været en skik, at repræsentanter for fangeforeningerne kommer til stede ved højtideligheden, og således også i år.

Aktuel tale af sognepræsten

Højtideligheden er ganske kort og indledes altid med sangen »Jeg elsker de grønne lunde« og afsluttes med »Altid frejdig«. I år var det sognepræsten Hanne Drejer, der talte ved stenen. Hun sagde bl.a.:

»40-året for Danmarks befrielse blev fejret overalt i landet, også på Rådhuspladsen i København. Men statsministeren kunne kun gennemføre sin tale bag en mur af politiskjølde. Fornuftigvis tog han episoden roligt. Men det var - uanset politiske tilhørsforhold - en meningsløs episode. Man må spørge sig selv, hvorfor gamle og unge, venstre- og højreorienterede ikke kunne være sammen den aften.

Hvad er der sket siden 1945 med det folkelige fællesskab? Der er sket meget, det ved vi alle. Men *uenige* var man jo

JOHAN FØGE JENSEN A/S

2, SKELBÆKGADE - DK-1717 KØBENHAVN V

også dengang. Og på trods af de politiske uenigheder var der noget, man var fælles om. Det blev også klart, at det dybest set ikke var hverken for kommunismens eller radikalismens skyld, de vovede livet, men af frygt for at miste retten til at tænke, tro og tale frit - frygten for at miste retten til at være uenige.

Ingen nemme løsninger

Jeg kender ingen nemme løsninger på at nå dertil, hvor vi trods modsætninger alligevel er et fællesskab. Men jeg tror, at et skridt på vejen er at fortælle Danmarks historie, så fortiden bliver levende, for kun da kan man forstå nutiden, at nutiden blot er den del af fortid og fremtid, der vender vor vej. Det, der skete på Rådhuspladsen er et tegn på, at vi har svært ved at få øje på, hvad vi i grunden har til fælles i dette land. Men derfor skal vi blive ved at fortælle om dengang og understrege, at de også var vildt uenige. Det fortæller os, at vores uenighed i dag er i sin orden og tegn på, at vi er levende mennesker - men at der faktisk også er noget, vi er fælles om - et land, en historie, en kultur.«

Efter talen nedlagdes blomster og kranse bl.a. fra Erhvervshæmmedes Omegnsafdeling og Frihedsfonden.

Neuengammeforeningen deltog i højtideligheden med sin fane.

Da højtideligheden ved landevejen var afsluttet, indbød Osted Fri- og Efterskole - som det har været tradition siden 1946 - til fælles kaffebord og samvær på skolen, hvor personalet serverede dejlig hjemmelavet lagkage og andet bagværk.

Der blev sunget flittig efter højskolesangbogen (det er der også tradition for). På deltagernes vegne takkede Frode Toft skolen for den trofasthed, hvorved man opretholder den smukke tradition med en sådan højtidelighed, hvortil også de elleve dræbtes pårørende indbydes.

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

LØVENS KEMISKE FABRIK

UDTALELSE TIL DANMARKS RADIO

Landsforeningen Gestapofangerne har i en udtalelse protesteret mod den planlagte udsendelse om nazismen. Det hedder i udtalelsen:

Vi finder, at udsendelsen vil være en hån mod de millioner af mennesker, som døde i KZ-lejre, fængsler og ved tilfældige mord. Det er ligeledes en hån mod de millioner af soldater fra forskellige lande, som ofrede livet i kampen mod nazismen.

Vi har kæmpet for demokratiet og yttringsfriheden, som nazismen undertrykte i årene 1933-45, hvor løgn og bedrag var dens redskab. Ved foredrag i skoler og foreninger har vore kammerater advaret mod enhver form for diktatur og deraf følgende overtrædelser af menneskerettighederne. Motoet har været: Det må aldrig ske igen!

Det havde derfor været naturligt, om repræsentanter for fangeorganisationerne havde medvirket i en debat i forbindelse af udsendelsen, således at ungdommen kan blive advaret mod de ting, der kan være med til at bane vej for ødelæggelsen af det demokrati, vi har kæmpet for og vil værne om og for enhver pris må bevare.

Christen Karstensen Jens Thomsen
Formand for Formand for
Landsforeningen Sjællandsafdelingen

Supplement til Frihedsmuseet

Som tidligere omtalt er der nu etableret et museum for besættelsestiden i Århus.

Der er nu også tale om en helt færdig struktur, der tegner godt for fremtiden. Tilbage står at fremskaffe velegnede lokaliteter, der muliggør en permanent udstilling. De nuværende lokaler er - uanset hvor stor atmosfære de så rummer - uegnede.

Det sidste fremgik da også helt klart ved udstillingen i jubilæumsdagene - da der ofte var fyldt til bristepunktet og kunne kun anvendes ved kommunens velvillige tilladelse.

Ved en reception den 4. maj blev museets fremtidige struktur præsenteret.

Det er museet en stor glæde at have

fået en stab, der borger for muligheden for at kunne belyse, specielt provinsens vilkår i årene 1940-45.

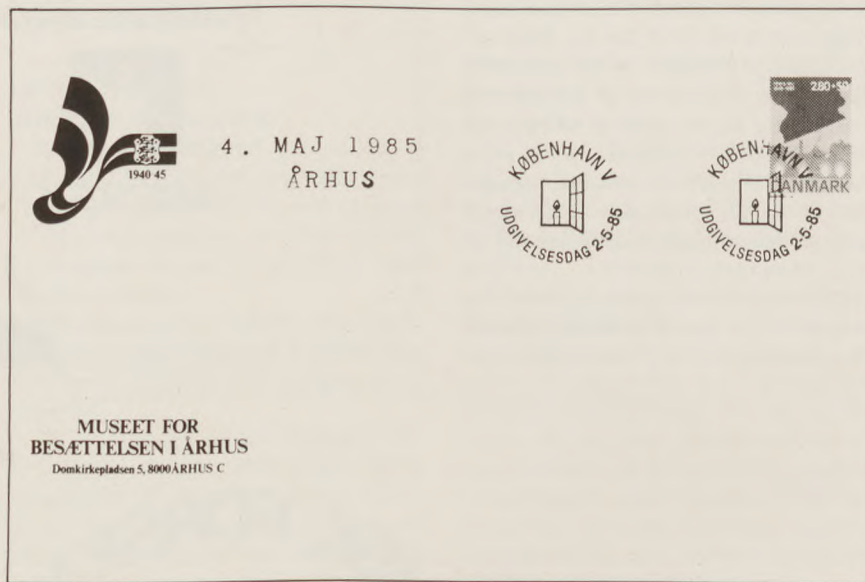
Strukturen er ved stor velvilje fra de implicerede blevet noget bærende og en garant for at kunne skildre hændelserne i området vest for Storebælt. Det var jo, ganske naturligt, her størsteparten af det illegale arbejde foregik. Som Jørgen Hæstrup har sagt, »kunne man jo af gode grunde ikke tage våben ned på Rådhuspladsen« og »der er ingen mening i at sabotere jernbanen i Glostrup«!

Protektor er borgmester Thorkild Simonsen.

Præsidium består af: professor Jørgen Hæstrup, godsejer Fl. Juncker, direktør Toldstrup, professor Niels Åge Nielsen.

I det daglige arbejde har museet en bestyrelse på 9 medlemmer, med læge Peder Zeuner som formand, dir. Jørgen Høy Christensen som næstformand, advokat Niels Schou som administrator i spidsen. Bestyrelsen har til rådighed flg. udvalg: Museumsudvalg/Indsamlingsudvalg/Økonomiudvalg/PR-udvalg og historikeren, cand.mag. Henrik Skov Kristensen som daglig ansvarlig leder.

Museets støtteforening, »Besættelsesmuseets Venner« har bl.a. udsendt en FDC-kuvert. Den kan købes for kr. 20,- ved indsendelse af beløbet til girokonto 5.44.01.14 eller ved henvendelse til Støtteforeningen v. René Søndberg, Enggården 1, 8230 Åbyhøj.

Frihedsmuseet i Århus har fremstillet denne FDC-kuvert. Den sælges for 20 kr. pr. stk.

KAMMERATERNE FORTÆLLER

De fik ikke Niels Bohr - så tog de hans medarbejder

100 års-dagen for Niels Bohrs fødsel, 7. oktober blev markeret på mange måder både nationalt og internationalt.

Det siger noget om hans store betydning som atomforsker.

I Vestre Fængsels tyske afdeling oplevede jeg nogle af efterdonningerne af jagten på ham. En tidlig morgen blev vi klar over, at de tyske politisoldater havde haft en travl nat. En af dem erklærede stolt: »Wir haben heute nacht Einsatz gehabt«, og så berettede han videre om, at de i nattens løb havde erobret Niels Bohrs Institut på Blegdamsvej i

København, og fortsatte han: »Nu arbejder de danske videnskabsmænd for os«.

Min cellekammerat Henning havde en særlig evne til at skaffe ham og mig jobs udenfor cellen, f.eks. ved at tørre støv af på det jerngelænder, der strakte sig uden for cellerne hele etagen rundt. Han skaffede mig også det job at tørre støv af hos dr. phil. Jørgen Kruse Bøggild (senere professor). Bøggild var en af Niels Bohrs nære medarbejdere, og da de under erobringen af instituttet på Blegdamsvej ikke fik fat i Niels Bohr, internerede de Bøggild i Vestre Fængsels tyske afdeling. Bohr selv var jo forinden flygtet til Sverige, hvorfra han kom videre til England og USA.

Nu var Bøggild nok interneret, men på en anden måde end vi andre, for han måtte modtage besøg, bøger og blade. Her traf jeg under »arbejdet« i hans celle en række interessante mennesker, og det var en vældig og velkommen afveksling i den ensformige tilværelse i cellen. Jeg lånte også bøger hos ham, og det var jeg lykkelig for, da jeg selv havde læseforbud. På vejen fra Bøggilds celle til min egen skjulte jeg så bøgerne indenfor fængselsdragen.

Bøggild fortalte, at han naturligvis havde været i forhør om, hvad de egentlig arbejdede med ude på instituttet, og det ville han godt fortælle, men forhørsfolkene begreb intet af, hvad han fortalte. Selv fortalte han mig, at Niels Bohr skulle bruge så enorme mængder af materiale, at vi i Danmark slet ingen muligheder havde for at hjælpe Bohr videre i forskningen. I USA var situationen en anden.

Johannes Fosmark

HAN LÆRTE ET PAR DANSKE ORD

Efter gennemlæsningen af sidste nummer af Pigråd kom jeg i tanker om en tildragelse i Dessauer Ufer-lejren i foråret 1945: Når vi skulle have vores supperation, var der altid mangel på madskåle, således at mange af os måtte vente på suppen.

Et lyst hoved i min gruppe fik den gode ide at lære en russerdreng på 16-17 år ordene »tomme skåle«. Det var ejendommeligt at se ham gå rundt og råbe på skåle så livagtigt som nogen dansker og komme hen og aflevere skålene til os.

Med venlig hilsen
B. Høgh. NG 69.200

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Bestyrelsesmødet i september

Fangesammenslutningens første bestyrelsesmøde blev holdt den 3. september. Dagen før kom meddelelsen om, at et af bestyrelsens medlemmer, repræsentant for Dachau-fangerne Arvid Hemmingsen, var afgået ved døden. På hans plads ved bestyrelsens mødebord havde Dachauklubben lagt en buket blomster, og formanden Oskar Verner udtalte nogle smukke mindeord. Samtidig mindedes han kassereren i Erhvervs-hæmmedes Landsforening, Anna Strunge, og kassereren i Neuengammeforeningen, Ib Lærche, der begge afgik ved døden for nylig.

Bestyrelsen påhørte stående mindeordene og ærede deres minde med et minuts stilhed.

Derefter kunne Oskar Verner byde velkommen til det første møde efter ferien.

Det blev oplyst, at kontorchef Børge Rønlev havde ønsket at udtræde af bestyrelsen for Bernadotttegården i Roskilde. Rønlev har gennem alle årene repræsenteret Fangesammenslutningen i denne bestyrelse og været en solid og loyal medarbejder i denne som i så mange andre af vore områder. Trods opfordring til at fortsætte havde Rønlev fastholdt ønsket om nu at ophøre med dette hverv. Der blev udtrykt en hjertelig tak for det positive samarbejde, der altid har været.

I hans sted nyvalgte formanden for Dachauklubben Poul Nielsen. Da bestyrelsen er på valg hvert 4. år i forbindelse med kommunevalget, genvalgte Jacob Jensen, Bernth Johannesson og Hans Andersen.

Fra foreningerne forelå en række meddelelser.

Sachsenhausenforeningen har haft et vellykket landsmøde i Odense.

Neuengammeforeningen har konstitueret Søs Lærche som foreningens kasserer, og Axel Lauritzen meddelte, at den konstituerende formand Willy Mørk Jensen indtil videre repræsenterer foreningen i Fangesammenslutningen.

Landsforeningen Gestapofangerne har afholdt et vellykket stævne på Mols, og foreningens Sjællandsafdeling arrangerer i maj 1986 busrejse til Wien med deltagelse i den årlige højtidelighed i den store KZ-lejr Mauthausen. Der er ordinært repræsentantskabsmøde i Vistoft den 2. november.

Foreningen Gestapofanger fra Besættelsen holder 40-års jubilæum i november med bl.a. Prins Georg som gæst.

Buchenwaldklubben har gennemført to vellykkede busture til Buchenwald, så vellykkede, at man overvejer at arrangere en ny tur i 1986. Der holdes 40-års stiftelsesfest i september, og i den forbindelse har Hans Andersen redigeret en bog om Buchenwaldklubbernes historie.

Frode Toft omtalte mindehøjtideligheden ved Rorup-stenen den 9. august. Da dette arrangement siden Fangesammenslutningens start har været støttet af sammenslutningen, opfordrede han foreningerne til at virke for bedre tilslutning. t

BUCHENWALD

FLÆSKE- OG ANDESPIL

Så nærmer den tid sig, hvor flæske- og andespil er en daglig foreteelse, og selvfølgelig skal vi igen i år samles om Buchenwaldklubbens festlige, uovertrufne og hyggelige FLÆSKE- OG ANDESPIL, der afholdes tirsdag den 26. november 1985, kl. 19.30 i kantinen på politistationen på Bellahøj (indkørsel Borups Allé 266).

Spillet afvikles under de sædvanlige former, og vi behøver næppe at minde om, at der som altid er meget fine gevinster og »fuld gevinst« til alle med »banko« i de ordinære spil.

Medlemmer med pårørende og kammerater fra andre fangeforeninger er velkomne. Reserver dagen - mød op og få en festlig aften i kammeratligt samvær.

Venlig hilsen
Bestyrelsen

NY REJSE TIL BUCHENWALD

Efter at vi i 1984 og i 1985 har afviklet flere vellykkede rejser til Leipzig med besøg i Buchenwald og i flere af udekommandostederne omkring Leipzig, har vi haft henvendelser med ønske om gentagelse af en sådan rejse i 1986.

Vi har ikke nogen venteliste fra 1985, idet alle, der ikke opnåede at komme med i 1984, og som ønskede det, kom med i 1985.

Vi vil derfor opfordre de af vore medlemmer med pårørende, der kunne tænke sig at komme med på en sådan rejse, eller som vil gentage en sådan rejse, til at rette henvendelse til vores sekretær: *Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, tlf. (01) 17 47 88*, således at vi på den måde kan se, hvor stor interessen er.

Henvendelsen må ske inden 15. november 1985, således at vi kan disponere herefter og indhente tilbud til forelæggelse for generalforsamlingen i januar måned 1986.

PS. Vi håber på de sædvanlige tilskud til vore provinsmedlemmer, som vi tidligere har haft.

København i oktober 1985
Med venlig hilsen
Bestyrelsen

Buchenwald-Klub i 40 år

Buchenwald-Klubben markerede sin 40-års beståen på 2 måder. Den ene var ved en aftenfest, den anden ved udsendelsen af en bog i ret stor format på 40 sider.

Bogen fremtræder i overordentligt smukt tryk på prima papir, og den bringer et væld af billeder, flest fra den nyere tid.

Foreningen fik sin forløber i »December-udvalget« af dec. 44, hvor hovedformålet var at skaffe kammeraterne hjem. Efter kapitulation samledes udvalget atter den 24. maj.

Det anføres i bogen, at de politifolk, der var kommet hjem fra de tyske lejre, fandt modtagelsen blandt kollegerne skuffende. Mange fandt, at de havde båret deres rigelige del af besættelsestidens byrder og betalt blodigt med sygdom og døde, og det forekom dem bitert nu at komme hjem med en følelse af at være overset, ja visse steder til besvær.

Den 11. juli 45 vedtog man dannelsen af foreningen. Der var allerede ved starten det problem, om foreningen skulle varetage medlemmernes økonomiske interesser eller om foreningen alene skulle have et selskabeligt formål. Spørgsmålet er siden dukket op gang på gang, og man har stort set samlet sig om at dyrke det kammeratlige. I spørgsmålet om erstatninger og i sagen om Tysklandsbøden har foreningen dog været absolut aktiv.

Ved den stiftende generalforsamling den 19. sept. 45 deltog ikke færre end 300. Der dannedes 4 kredsforeninger og til formand i København valgtes Helmut Krause. I Odense Robert Christensen, i Aalborg J.P.L. Toft og i Århus Fr. Simonsen.

Ved en stort anlagt fest i København overrakte erindringsgaver til 250 kvinder og mænd. Eftehånden fik foreningen sit emblem: Pigtraaden og i 1981 sit bomærke. Det fremtræder i farver, men gengives i vort blad som sort og hvidt af tekniske grunde.

Der er også et afsnit om samarbejdet med andre fangeforeninger. Det hedder, at den enkelte politimand står ganske frit, men foreningen afstår som gruppe fra at give udtryk for politisk aktivitet.

Et ret stort afsnit af bogen er helligt omtalen af det store arrangement den 19. sept. 84. Sidste afsnit bringer en omtale med fotos af foreningens 8 æresmedlemmer.

Bogen er redigeret af klubbens formand, Hans Andersen, og han har gennem lang tid arbejdet med at indsamle stof, d.v.s. tekst og fotos. Det har været et stort arbejde, men det smukke resultat glæder ikke blot klubben, men os alle. *F-k*

GEDESTALDENS MEDLEMMER HOLDER SAMMEN

Barak 14, stue 10 holdt sit årsmøde på Ebeltoft Parkhotel i week-enden 24.-25. august. Af oprindelige 16 unge Häftlinge er der nu kun 8 tilbage. De mødes troligt hvert år. Gennem den sidste halv snes år har konerne også deltaget.

Som sjakbajs virker nu major Lybæk, Terndrup. Han har afløst O. Olesen efter dennes død.

GESTAPOFANGERNE

Vellykket stævne på Mols

Landsforeningen Gestapofangerne holdt i dagene 31. august og 1. september et vellykket stævne på Molskroen ved Femmøller Strand. Stævnet, der havde samlet 55 deltagere, var begunstiget af fint vejr. Deltagerne ankom i løbet af lørdagen og blev indkvarteret på den hyggelige Molskro, der ligger lige ved stranden.

Det hele var vældig godt forberedt af Randers-afdelingen med formanden, Erik Andersen i spidsen, godt hjulpet af bl.a. Karin Larsen og Else Bentzen.

Aftenfest

Der var da også allerede højt humør, da man efter en sindrig lodtrækning om bordplanen (hvor der krævedes sangstemme og kendskab til danske sange) samledes om det veldækkede bord. Stemningen blev yderligere forøget af den udmærkede mad og flinke betjening. Men Gestapofangerne er efterhånden også velkomne stamgæster på Molskroen.

Randers-afdelingens formand Erik Andersen bød velkommen og udtrykte håbet om et par hyggelige og kammeratlige dage sammen, men måtte beklage, at der var afbud fra de norske deltagere. Ved bordet underholdt et par dygtige musikere, der flittigt gik rundt og sang til damerne og spillede indsmigrende på violinen.

Landsformanden Christen Karsten takkede Randers-afdelingen for det gode arrangement og udbragte en skål for damerne, hvorefter Grete Karsten omgående kvitterede med at tale for mændene og udbragte deres skål. Fra Sjællandsafdelingen overbragte Jens Thomsen en hilsen.

Ved kaffebordene var der arrangeret en underholdende og fantastisk dansekonkurrence i »international« stil med Poul Erik Andersen som festlig entertainer og et noget udspekuleret dommerpanel. Sejrherrer blev Ditte Johansen og Tage Høgsgaard.

Derefter gik dansen lystigt til den gode musik, og ved midnatstid serveredes natmad, men det blev efter sigende temmelig sent, inden de sidste lys blev slukket, ja rygtet vil vide, at en midtjydske flok holdt ud næsten til den lyse morgen.

Søndagens samvær

Søndag formiddag holdt landsstyrelsen møde. Vejret var meget diset, men kl. 11, da bussen holdt for døren, klarede vejret op, så deltagerne kom ud på en pragtfuld køretur på Mols ad de mange krogede, stejle og smukke små-

veje. Som guide var der en humorfyldt chauffør, der ikke alene kunne egnens historie og geografi perfekt, men som også kunne alle de gamle Molbohistorier, som han endogså fornyede med sine egne tilføjelser.

Efter den smukke bustur samledes deltagerne til afskedsfrokosten, og de veldækkede borde bugnede på ny med bjerger af lækker mad.

Og så blev der taget afsked og udvekslet hilsener og udtalt ønsker om gensyn næste gang. For dette stævne føjede sig smukt til rækken af landsforeningens mange tidligere arrangementer. Så Randers-afdelingens bestyrelse kunne, trøtte, men glade afvikle de mere praktiske formaliteter m.v., men med visheden om, at alt var forløbet godt. -t

Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen

40 ÅRS JUBILÆUM FESTMIDDAG MED BAL

Dato: Fredag den 29. november 1985.

Sted: Orchidé Terrassen, Rødovre Centrum.

Kl. 17.30.

Pris: Kr. 145,- pr. person.

Der serveres: 1 velkomstdrink, 3 retter mad, vin ad libitum, kaffe.

Musik: 4 mands orkester.

Da foreningen har modtaget et fint tilskud til festen, er vi i stand til at tilbyde ovenstående til den fantastiske pris for de første 80 tilmeldinger, som er bindende.

Da der allerede har tilmeldt sig mange, skal du skynde dig, hvis du vil deltage. Foreningens medlemmer vil skriftligt få tilsendt det endelige program.

Tilmelding til: Solveig Skjøtt, tlf. (02) 48 56 74 *senest den 15. oktober.*

Venlig hilsen
Solveig Skjøtt

NEUENGAMME

EFTERÅRS- OG HØSTFEST

Der indbydes til kammeratligt samvær fredag den 25. oktober kl. 19 i Parolesalen, Nyropsgade 22, 6., København K. (Der er elevator). Samværet vil forme sig som vor efterårs- og høstfest. Der serveres gule ærter med tilbehør. Pris 69,97 kr. Tilmelding til Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre, tlf. (01) 75 58 03 *senest 19. oktober.*

EFTERLYSNING

Det vesttyske fangeblad »Die Tat« (der nu er fusioneret med bladet »Deutsche Volkszeitung«) bragte for nylig følgende efterlysning:

Journalist anmoder tidligere fanger i KZ-Neuengamme om informationer. Henvendelse: Rolf Nobel, Hütten 49, 2000 Hamborg 36, Vesttyskland, tlf. 009-49 040 31 38 24.

92 VAR PÅ PILGRIMSFÆRD TIL LEJRENE VED EMS-KANALEN

Her i 40-året for befrielsen indkaldte Neuengamme-foreningen til pilgrimsfærden til lejrene Dalum, Versen, Esterwegen og Neuengamme for igen at mindes de kammerater, der satte livet til i kampen for frihed og ret og fandt deres sidste hvilested i fremmed land.

Neuengamme-foreningens kasserer Ib Lærche har i en årrække arrangeret denne pilgrimsfærd, også i år var den tilrettelagt af ham. - Ib Lærche kom ikke med - en helt fra dengang kunne ikke mere. Ib Lærche døde og blev bisat, ugen før vi skulle på pilgrimsfærd. Vi mindes ham, som den gode fredsel-skende danske mand, han var. Vi mindes ham, fra de foregående år, når han i

Hvem kan blive abonnent?

Vort blad skrives af og for aktive modstandsfolk fra besættelsestiden, men alle kan blive abonnenter.

Har du en interesseret ven eller arbejdskammerat, kan du få et prøveeksemplar til ham hos bladets ekspedition:
Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj.

Når girokortet er afleveret på postkontoret, er den nye læser abonnent.

hver af lejrene, på sin rolige og beherskede måde holdt en kort tale og mindedes de døde kammerater. Ib Lærche takkede os alle, og når vi tog afsked, var det ofte med ordene: Tak, min ven. Et virkelig fint menneske er ikke mere iblandt os.

I dagene 5.-9. september skulle vi her fra Fyn have god tid til at besøge Anne Frank-museet i Amsterdam. Her ville Astrid Blumensaadt aflevere en oversættelse, samt nogle tegninger, som hun selv havde udført.

Vi startede fra Odense

Vi startede torsdag den 5/9 kl. 9.15 fra Odense. Vores chauffør fra sidste år, Jan, var også i år klar til at befordre os den lange vej.

Efter et kort ophold ved grænsen gik turen hurtigt ned over Hamborg, og kl. 18.30 var vi i Meppen. Vi blev indlogeret på Dom Hotel. Her har vi boet før, men da vi ikke kunne være her alle, måtte nogle enkelte gå over gaden og bo på Hotel von Euch.

Fredag den 6. skulle vi til Amsterdam. Derfor morgenkaffe kl. 8.00 og afrejse kl. 9.00. Men kl. 8 meddelte Jan os, at han skulle have skiftet et relæ i bussen, og det tog tid. Turen blev derfor udsat til lørdag.

Vi hørte nu, at det i Danmark var et frygteligt stormvejr. Østersoruterne var indstillet og vore venner fra København havde vanskeligheder med at komme til Meppen. Dog efter en drøj tur på 18 timer nåede de Meppen lidt over midnat. Her fik deltagerne som vanlig en god modtagelse på Hotel Pøker.

Søster Lærche lægger blomster i Neuenamme.

Besøg i Anne Frank-museet

Vi fra Fyn startede lørdag morgen kl. 9.00 og kørte til Holland. Vi skulle besøge Anne Frank museet. Desværre var der opgravninger i gaderne der omkring. Jan måtte derfor køre til en parkeringsplads, der lå en lille km fra museet.

Der var denne lørdag »modedag« i Amsterdam og et mylder af mennesker i gaderne.

I samlet flok begyndte vi den lange march fra parkeringspladsen mod Anne Frank Museet. Astrid Blumensaadt fik afleveret de ting, hun havde med til museet og fik sig en god snak med ledelsen her.

Vi studerede grundigt disse historiske loftsrum, hvor den lille jødepige Anne Frank i så lang tid havde holdt sig skjult for tyskerne.

Søndag var så dagen, hvor vi skulle rundt i lejrene ved Ems-kanalen og lægge blomster ved mindesmærkerne over de kammerater, der aldrig kom hjem fra dette krigshelvede, men sluttede deres kamp for friheden i dette ragnarok af brutalitet, sult og mord. De, der overlevede dette, lovede deres døde kammerater, at de aldrig skulle blive glemt. Det er dette løfte, de holder også her 40 år efter. Jeg ville ønske, at mange flere, også af os, der ikke oplevede KZ-lejrene, ville tage med på denne pilgrimsfærd og mindes dem, der satte livet til for den samme sag som os, der var »heldige« og undgik fangenskab.

Søndag morgen kørte vi først til Hotel Pøker, hvor vi hilste på selskabet fra København, som i år var i overtal i forhold til os fra Fyn.

Her skylder vi at bemærke de trofaste, stærke kvinder, som har mistet deres mænd, som trofast har støttet deres mænd, også når sygdom ramte dem, der aldrig kom helt over det, de havde lidt i frihedskampen. Mange af disse kvinder er stærke nok til at deltage i pilgrimsfærd, og dette er al ære værd. Trods sorgen over nylig af have mistet sin mand, Ib Lærche, mødte vi her Søster. Stærk og rank bar hun sorgen og var med os overalt på hele færd.

Vi kørte nu samlet til lejren i Dalum og gjorde klar til indmarch. Der var i år 3 faner med, København, der hvert år har fane med, fra Odense havde vi i lighed med sidste år Sachsenhausenfor-

eningens fane med og endelig havde vi vores nye fane med. Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Odense Afd. fik i år på Danmarksdagen denne fane tilkendt.

Tre faner i spidsen

Med 3 faner i teten gik vi nu til monumentet i Dalumlejren. Villy Mørk Jensen havde her efter Ib Lærches død overtaget hvervet som leder af pilgrimsfærd. Han holdt en kort tale og gav så ordet til Axel Lauritzen, der selv havde været i denne lejr. Han talte om tiden i lejren, om arbejdet, om forholdene i det hele taget, hvor usle de var, og hvor sultne fangerne var.

Der nedlagdes kranse, fanerne sænkedes, og vi sang Kæmp for alt, hvad du har kært.

Turen gik nu videre til den berygtede lejr Versen. Carl Salling Møller, der selv havde været fange i Versen, udtrykte, at det ikke kunne siges stærkt nok, hvilke uhyrligheder og grusomheder der overgik fangerne i denne lejr. Dette måtte vi aldrig glemme og heller ikke de danske kammerater, som ikke holdt til dette helvede. Stilfærdigt blev der nedlagt kranse, fanerne sænkedes og vi sang: Kæmp for alt -

Fra Versen skulle vi nu videre til den tredje lejr ved Ems: Esterwegen. Villy Mørk Jensen indledte også her og fortalte, at dette var den første tyske lejr, der var oprettet. Her havde den tyske forfatter og fredsforkæmper Carl von Ossietzky været fange. Han fik i 1935 tildelt Nobel-Fredsprisen. Men mærket af indespærringen døde han i 1938, kun 49 år gammel. Her blev nedlagt kranse ved monumentet.

Var ofrene forgæves?

Videre gik det nu til hovedmonumentet, her holdt Richard Andersen, Odense, en manende tale og sagde:

- 40 år efter befrielsen er vi atter samler her i Esterwegen for at mindes vore faldne kammerater. Vi mindes dem, der omkom i de tyske KZ-lejre, som omkom på havet i de allierede konvojer, eller faldt i direkte kamp mod Hitler-fascisterne.

Vil vil også mindes dem, som gik modigt og med løftet pande i døden på hen-

rettelsespladserne.

Man spørger tit sig selv: Var disse ofre forgæves? - Svaret er hver gang et klart nej. Også på denne dag skal der lyde et klart nej. Kampen var ikke forgæves, for vi har lært af den historiske udvikling.

Den, der ikke lærer af historien, er dømt til at genopleve den.

Den bulgarske arbejderfører Dimitroff sagde i 1937: »Fascismen er hovedfjenden.« Dette har stadig gyldighed. Historien vil ikke gentage sig, men nye ofre vil blive krævet i den antifascistiske kamp.

Også vi har skrevet historie, og det forpligter os til at fortsætte den antifascistiske kamp, at se den klare linie, der går fra borgerkrigen i Spanien, over vor frihedskamp, til befrielsesbevægelserne i udviklingslandene i dag. Vi må forstærke solidariteten med frihedsbevægelserne i hele verden, der kæmper for deres frihed, ligesom vi gjorde det i de fem forbandede år.

Her i dag og på denne KZ-kirkegård må vi mindes de mange, der ofrede deres liv for en bedre verden og for at vi kunne leve.

Der blev nu nedlagt kranse ved det store monument, fanerne sænkedes, og verset - Kæmp for alt - lød over denne kæmpestore kirkegård.

Man gribes hver gang af en sådan højtidelig stunds alvor, ordene, der bliver sagt, og mindet om dem, der gav livet i kampen for frihed og fred. Måtte de aldrig blive glemte.

Fynboer, københavnere og sønderjyder

Mandag morgen kørte vi direkte til Neuengamme, hvor vi atter mødtes med kammeraterne fra København. Hertil var nu kommet en del sønderjyder. En tysk frihedskæmper og antifascist fulgtes med os med sin fane. Der blev nu nedlagt blomster og kranse ved Polenstenen, Israel-stenen og Danmark-stenen, hvorefter vi gik til hovedmonumentet.

Her holdt Villy Mørk Jensen en meget smuk tale, hvori han bl.a. mindedes alle dem, der døde, og at vi aldrig måtte glemme dem, for når vi står på dette sted, føler vi en forpligtelse til stadig at kæmpe for frihed og fred. Det er vores opgave at advare mod al ondskaben, advare ungdommen, når nazismen viser

sig og truer vor kultur og eksistens. Det må aldrig ske.

Blomster og kranse blev nedlagt, fanerne sænkedes og den store forsamling sang - Kæmp for alt, hvad du har kært.

Det sidste sted, der blev nedlagt kranse, var på Krematoriepladsen, og her afsluttedes pilgrimsfærden.

På dette dystre sted skulle ingen tale holdes. Villy Mørk Jensen afsluttede med en tak til samtlige deltagere, at de trofast tager med på denne rejse.

Herefter takkede Richard Andersen, Odense, og nævnte, at det jo i år var københavnere, der var i overtal. Han håbede, at når vi mødes igen næste år, kan møde med lige så mange.

Pilgrimsfærden var slut, vi skiltes fra københavnere, entrede busserne og begyndte rejsen hjemad. Vi fra Fyn kørte til Gelting og sejlede til Fåborg, og var i Odense kl. 20.30. Kun vores ven fra Kolding, Georg Born, havde lang vej hjem endnu, han skulle finde et tog, der kunne bringe ham hjem til Kolding.

I Odense skiltes vi nu med et - Tak for denne gang. - Det er en stor og rig oplevelse for alle gamle modstandsfolk at være med til at mindes dem, der gav deres liv i kampen, blev deporteret og aldrig kom hjem til deres fædreland.

Det er vor opgave at fortælle ungdommen, at kampen ikke var gratis, nogen døde for den fælles sag, og mange blev dernede i det fremmede - det er dem, vi aldrig må glemme.

Tag derfor med på denne pilgrimsfærd, så længe I kan, og tag den unge generation med. Det er dem, der skal kæmpe for freden og friheden i fremtidens Danmark. *Ove Hansen, Odense*

50'ERNE FRA PORTA

ÅRSMØDE

Årsmødet blev holdt på selve deportationsdagen, nemlig den 15. september og efter traditionen i København. Kan dette ikke passe, holdes årsmødet den anden søndag i sept.

Man lagde blomster ved den stilerede trefod ved Helligåndskirken. Derefter i Mindelunden, og i anledning af 40-året for befrielsen lagde man desuden blomster ved alle kammeraternes grave. Der drejer sig om 28, idet en del ligger begravet andre steder.

Man samledes derefter i Erik Buddes hjem. Fremmødet var meget stort, idet

der var mødt 20 af ialt 26 nulevende kammerater fra lejren. Der blev oplæst hilsener fra de kammerater, der ikke havde været i stand til personligt at møde frem.

Ved generalforsamlingen blev der fremsat forslag om at foretage en fællesrejse til lejren i Porta, men forslaget blev ikke vedtaget. Derimod var der enighed om fremover at lægge blomster ved Helligåndskirken og 2 i Mindelunden.

Til bestyrelsen genvalgte formanden, Vincent Lind, Odense, sekretæren Niels Berg, Frederiksberg, kassereren Henning Vagner Petersen, Axel Jørgensen, Aalborg og Alfred Bertelsen, Århus.

SACHSENHAUSEN

Ruth og Richardt Harndahl, Jacob Knudsensvej 3, Odense, kunne den 15. august fejre guldbryllup. Reinholdt Harndahl kom til Sachsenhausen i december 1943 og fik fangenummeret 74.305.

Kapløb med tiden

Det er en efterhånden påtrængende opgave for Frihedsmuseet at få indsamlet alle oplysninger om besættelsestiden, som ellers vil gå tabt. For inden en overskuelig årrække vil de implicerede personer være døde.

Det påregnes, at museet i år vil blive besøgt af 170.000 mennesker, hvoraf ca. 50.000 udlændinge.

Museet, der er skabt af modstandsbevægelsen og overrakt til Nationalmuseet som en gave, er nu en afdeling af Nationalmuseet med det mere officielle navn »Museet for Danmarks Frihedskamp«. Den første chef for Frihedsmuseet Aage Roussel var modstander af at kalde det Frihedsmuseet, for - som han sagde - man kan ikke sætte Friheden på museum, men det er altså alligevel i daglig tale blevet museets navn.

Museets nuværende leder, vor fangekammerat Jørgen H. Barfod, siger lidt bittert, at for øjeblikket er der kun 700 kr. til særlige udgifter, f.eks. udstillinger. Derfor er man helt afhængig af de midler, der skaffes gennem foreningens Frihedsmuseets Venner.

Jørgen Barfod udtaler videre:

- Det er f.eks. vigtigt at få undersøgt hvilken betydning de enkelte effekter har. Der er skrevet mange bøger om besættelsen og mange værker om hovedlinierne i modstandsfolkernes liv, flygtningeruterne og livet for danske i allieret tjeneste.

Og hvad skete der egentlig fra 5. maj 1945 til 1. juni samme år, da militæret igen blev indkaldt - og frem til den 13. maj, da politiet igen blev en del af samfundet. I løbet af de få skelsættende dage da modstandsbevægelsen havde den reelle magt i landet, forhindrede »de lange knives nat«.

Modstandsbevægelsen løste sine opgaver som den skulle, men vi ved ikke meget om, hvad der i øvrigt skete. Der er talrige historier fra besættelsestiden, som aldrig er blevet behandlet.

ARVID HEMMINGSEN

Arvid Hemmingsen døde søndag den 1. september 1985. Han blev 70 år. Arvid var indtil sin død sekretær for Dachau-klubben og havde også sæde i Sammenslutningens bestyrelse, hvor der på mødet den 3/9 blev udtalt mindeord over ham af Oskar Verner.

Så sent som den 30/8 deltog han i et »efterrejsmøde« på Bernadottégården i Roskilde, hvor han var i strålende humør trods en snigende sygdom, der ville have medført en alvorlig halsoperation i meget nær fremtid.

Han havde i de seneste år været stærkt knyttet til Frihedsmuseet, og han døde af et hjertestop, netop som han var på vej til museet til en søndagsomvisning. En nem død for Arvid, men selvfølgelig et chok for Grete og børnene, der dog trøster sig med, at Arvid er blevet skånet for mange lidelser.

Vi andre vil bevare mindet om en god og kærlig kammerat. *Poul Nielsen*

IB LÆRCHÉ

Neuengammeforeningens kasserer gennem mange år, Ib Lærche, er afgang ved døden.

Vi har i Neuengammeforeningen mistet en stor arbejdskraft og en god kammerat.

Ib var også en af de drivende kræfter i arbejdet med det frimærke, der skulle markere 40-års dagen for besættelsens afslutning. Desuden var han den, der nu skulle tage sig af indsamlingen af brugte frimærker til frimærkefonden. Han var vor forening en god støtte.

Kammerater kunne altid søge til Ib og få en sludder om deres problemer, og han var heller ikke bange for at gå med op til Frihedsfonden for at tale en kammerats sag.

I festligt lag var det Ib, der sammen med Søs stod for det praktiske arbejde.

Ved hans alt for tidlige bortgang vil vi savne ham, både i bestyrelsen og blandt Neuengammeforeningens medlemskare!
Villy Mørk Jensen

Konst.fm. for Neuengammeforeningen

FARVEL IB

Kære Ib, hvordan kunne du forlade os nu, vi kan ikke undvære dig. Du og Søs var for mig, ja, vel for os alle indbe-

grebet af Neuengamme foreningen - altid i godt humør, altid parat til at hjælpe med stort og småt.

Du var ikke stærk, men sammen med Søs nåede du det mest utrolige. I var en sammentømret enhed, derfor er savnet så meget større. Du kan ikke erstattes, ingen af vi andre kan klare, hvad I kunne, derfor er det mit håb, og mange med mig, at Søs vil føre dit arbejde videre i din ånd, da hun for mig er den eneste værdige.

I har været mig en uvurderlig hjælp og støtte i vanskelige tider, som alle vi »dernede fra« kender, og det kan jeg ikke sige dig nok tak for.

Farvel Ib og tak for alt - dit minde vil altid leve. *Helge*

EN KAMMERAT TOG AFSKED MED EN NÆR VEN

Ib Lærches jordefærd foregik fra Vestre Kirkegårds kapel den 22. august i Horsens, der var Ibs hjemby. Deltagelsen var overordentlig stor. Der var således en hel rutebil med fangekammerater fra Sjælland, biler fra Fyn og Jylland.

Ved båren holdt sognepræst Børge Hansen en smuk tale dels ud fra bibelord, dels ud fra en omtale af Ib Lærches virke.

Ved båren var der et væld af buketter samt signerede kranser fra Neuengam-

Ib Lærche.

meforeningen, Fangesammenslutningen, Hannover-Stöcken-gruppen, Dachauklubben, Gestapofangerne i Århus/Randers samt Sjællandsafdelingen. Neuengammeforeningen var mødt frem med fane. Ligeledes Frøslevlejrens Venner, og Gestapofangerne, Århus.

Efter jordpåkastelsen samledes man i Odd-Fellow-logens lokaler overfor Klosterkirken.

Her talte Neuengammeforeningens formand, Jørgen Lind. Han sagde bl.a.: Ib arbejdede under besættelsen sammen med grænsegendarmeriets chef Svend Bartholin Paludan-Müller i Sønderjylland.

Han blev arresteret af Gestapo den 19. september 1944 som grænsegendarmer, blev deporteret til Neuengamme og kom derfra til udekommmandoen Alt-Garge. Herfra kom han hjem som muselmand med en vægt på 31 kg. Ib var så syg, at man egentlig regnede med, at han skulle dø, men hans vilje til livet vandt - dog har hans helbred lige siden besættelsen været præget af den hårde medfart, han blev til del.

Nu er lille Ib død - en ven, det bliver svært at undvære. Et fint og sjældent menneske, i besiddelse af hjertets danselse.

Ib var god til at lytte. En samtale med ham satte mange ting på deres rette plads. Han talte om ting og ikke om fata morganaer - egentlig realist, men på en varm og hjertelig måde.

Ib blev helt automatisk - især efter Holger Gromes død - det samlende midtpunkt i Neuengammeforeningens arbejde gennem medlemskontakt og kassererposten, og det kunne strengt taget have været begrænset til: Goddag, ja og nej og farvel, men for Ib blev det til en personlig medleven og omsorg for alle medlemmets ve og vel. Hans omsorg for andre var større end den omsorg, han tildelte sig selv.

Telefonen ringede fra tidlig morgen til sen aften - om store sorger og små sorger og problemer. Det var medlemmer, som trængte til Ibs klare mening om et eller andet - eller handling, og mange er i dag de, som mindes med taknemmelighed, at det var Ib, der lavede aftaler for dem i Frihedsfonden. Selv tog han med i Frihedsfonden, og han slap dem først, når de var godt anbragt bag skrivebordet.

At Ib trods sit svage helbred kunne yde så meget, skyldes i høj grad den baggrund og hjælp, som Søster gav. De to forstod det der med at kunne være

sammen i døgnets 24 timer og at kunne lide det. De hyggede sig og arbejdede sammen om det hele.

Ib var glad - netop ved bevidstheden om, at han var til gavn for alle os, som trængte til ham.

*

Når der ikke var flere, der tog ordet, skyldes det sikkert, at man fandt, at Jørgen Linds mindeord var dækkende.

F-k.

BØGER

KRIGSSEJLERNES HISTORIE

Den 4. maj udsendtes 4. og sidste bind af værket »Søfolk og Skibe, den danske handelsflådes historie under 2. verdenskrig«. De tidligere bind kom i årene 1981-83 og er udarbejdet af lektor Christian Tortzen, Roskilde Universitetscenter.

I det nye bind skildres først hjemmeflådens forhold fra 1941 til 1945 med mange nye oplysninger, ikke mindst om søfartens illegale indsats: transporter af flygtninge, efterretningsstof, våben og levnedsmiddelpakker. Endvidere behandles udeflåden fra 1943 til 1945, herunder danske søfolks og skibes indsats under invasionen i Normandiet i juni 1944.

Værket er rigt illustreret med kort, tegninger og billeder, heraf mange søfolks amatørfotos fra krigens år. Det sidste bind er på 648 sider og koster 214 kr. i hellærred og 288 kr. i kunstlæder. Komplet koster hele værket 1.152 kr. i hellærred og 1392 kr. i kunstlæder. Det er udgivet på Grafisk Forlag med støtte af søfartens organisationer og Frihedsfonden.

OMKRING MARIAGER 1940-45

Mellem de mange små og større egenskildringer fra besættelsen ser man også en lille bog på 128 sider, pris 68 kr., fra forlaget PR-Information, Hadsund. Og samlet af lokalredaktør ved Randers Amtsavis, Jørgen Toubro. Sine steder er der lidt rigeligt med tryk- og stavfejl i bogen, og man koger på gammelt stof. Men andre steder kommer sporhunden op i Toubro.

Vi tænker fx på kapitlet »Mysteriet om den tredje mand«. 16.6.44 nedskød tyskerne over Mariager fjord et britisk Mosquito-rekognosceringsfly ved ce-

mentfabrikken Dania, altså ved landsbyen Assens. Det store spørgsmål dengang - og stadig i dag - er, om der var to eller tre i flyet. Mange mener, der var tre om bord. En sprang ud af flyet og blev reddet op fra fjorden. En anden forlod flyet, da det passerede landevejen Hadsund-Hobro. Han blev siden fundet død. Og en tredje blev gravet frem af flyresterne. Men blandt fagfolk er der den dag i dag stærk tvivl. Bl.a. siger nogle, at dette hurtigtgående, træbyggede fly slet ikke kunne rumme 3 mand.

I forbindelse med dette flys skæbne anføres, hvordan englænderne i krigens fem år havde mindst 40.000 fly med 250.000 mand om bord ind over Danmark. Som regel på bombetogter sydpå, men med indflyvning et eller andet sted over Danmark. 250 fly styrtede ned, heraf de 70 pct. i Jylland. Værst var RAFs tab natten til den 21.4.43. Da mistede man 16 firemotorers bombefly over Danmark. Og 80 britiske eller andre allierede flyvere omkom. I øvrigt var det største togt omkring 29.-30. august 44. Hvor man fløj ind over Danmark via Limfjorden, Mariager fjord, Anholt. Målet var Königsberg og Stettin. De dage var der 1000 allierede fly indsat. 6 styrtede ned over Nordjylland. Et i Oue ved Hadsund. Hele besætningen, 4 englændere, 2 amerikanere og 1 canadier, dræbtes på stedet. De syv ligger stadig på Oue kirkegård.

Med rette gør Toubro opmærksom på, at egnen omkring Mariager-Hadsund var med i krigen både først og sidst. Han henviser til Fl. Junckers arbejde som jysk modstandsleder ud fra sin gård, Overgaard i Havldal. Og Hvidsten-gruppens våbenmodtagelser som nogle af landets første. Og hvordan en genstridig dansk kollobrator først overgav sig 10.maj 45. Ved Helberskov ved Hadsund. Han forskansede sig i sit hus. Sammen med kone og børn på 1.sal, men efter et par timers ildkamp, hvor man gjorde alt for at friholde familien, overgav manden sig. Den, som ledede modstandsgruppen, der skulle ud og uskadeliggøre den hidsige, Hitler-tro mand, var mekaniker Ejnar Kristensen, Oue, som siden har båret tilnavnet Monty og hans folk i gruppen blev tilsvarende længe benævnt »Ørkenrotterne«.

Sådan er der en række autentiske og for nogles vedkommende til nu ukendte eller glemte episoder med i Jørgen Toubros lille bog. Bogen er ikke illustreret.

Johs. Rasmussen

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv. 2450 København SV. (01) 16 60 98.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejer, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Axel Lauritzen, Solveig Skjøtt og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K. (01) 12 85 95.

Sommér: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. (03) 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Fmd: Knud Andreassen, Brønshøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. (06) 33 60 61.

Kass./sekretær: Arnold Sejersén, Jægergårdsgade 138, 2., 8000 Århus C. (06) 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. (02) 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. (07) 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 16, 2400 København NV. (01) 19 24 24.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundeberggårdsvej 228, 2740 Skovlunde. (02) 94 44 92.

Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, 2830 Virum. (02) 85 58 98. Giro 881 17 88. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-14. Sociale sager kun tirsdag og torsdag.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58. Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen, Fårbækvejen 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88. Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent tirsdag kl. 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. (05) 52 82 43.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. (09) 15 45 87. Åbent hver onsdag kl. 10-12.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Socialsekretær: Kristian Hansen, Grønnev-angen 17, 5210 Odense NV, tlf. (09) 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov- vænget 7 B, postbox 251, 5700 Svend- borg. (09) 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn- ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lem- vigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tir- sdays 10-12, torsdays 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme- richs Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag- fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi- onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Erik Andersen, Fjord- bakken 32, Møllerup, 8900 Randers. (06) 44 13 19.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Erik Gajhede, Vejlands Alle 95, 2300 København S, tlf. (01) 58 16 55. Giro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Hou- gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN:

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrup- vej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule- vard 12, 2.tv. 2450 Kbh. SV. (01) 16 60 98.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Louis Hammerichsvej 11, 2., 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe- fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binne- balle, (07) 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.